

Kati Kannisto

TUNNUSTAMISOIKEUDENKÄYNTI OSANA
SYYTENEUVOTTELUA

Liiketalouden koulutusohjelma
2016

TUNNUSTAMISOIKEUDENKÄYNTI OSANA SYYTENEUVOTTELUA

Kannisto, Kati
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Syyskuu 2016
Ohjaaja: Saarikko, Simo
Sivumäärä: 52
Liitteitä: 1

Asiasanat: syyte, syyteneuvottelu, tunnustaminen, oikeudenkäynti

Syyteneuvottelu, jossa rikoksesta epäillyllä on mahdollisuus tunnustamalla saada lievenmpi rangaistus, tuli mahdolliseksi vuoden 2015 alusta. Sen tarkoituksena on saavuttaa prosessiekonomisia säästöjä nopeuttamalla laajoissa ja vaativissa asioissa rikosprosessimenettelyä, jotta viranomaisresurssit voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin. Varsinkin talousrikokset ovat hyvin otollisia syyteneuvottelun kohteita. Tunnustamisoikeudenkäynnin pitäisi keventää tuomioistuimen työtaakkaa, koska talousrikoksissa käsittelyajat istunnossa ovat pitkiä. Tässä työssä pyritään osoittamaan, että tunnustamisoikeudenkäynti säästää resursseja.

Opinnäytetyössä tutkittiin tunnustamisoikeudenkäyntiä osana syyteneuvottelumenettelyä. Lisäksi työssä käydään koko syyteneuvotteluprosessi läpi, keskittyen työn loppupuolella itse tunnustamisoikeudenkäyntiin, joka on syyteneuvottelun viimeinen vaihe.

Syyteneuvottelu oli tutkimuskohteena mielenkiintoinen. Opinnäytetyötä aloitettaessa aiheesta ei ollut montakaan työtä lakiuudistuksen jälkeen valmiina, mutta vuoden 2016 kesään mennessä niitä oli tullut muutama lisää. Aiheen laajuuden ja viime aikoina lisääntyneiden tutkimustöiden vuoksi päädyttiin rajaamaan opinnäytetyö tunnustamisoikeudenkäyntiin.

Työ toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena perehtyen lakiin, oikeuskirjallisuuteen, Oikeusministeriön koulutusmateriaaliin, oikeustapauksiin sekä käytäntöä henkilökohtaisesti havainnoiden. Opinnäytetyötä varten on haastateltu kahta talousrikoksiin erikoistunutta syyttäjää, joilla on hyvin erilainen tilanne: toisella heistä on Suomessa eniten kokemusta syyteneuvottelun käytöstä, toinen on juuri ensimmäistä kertaa neuvotellut syytteistä. Opinnäytetyöntekijä kävi myös havainnoimassa kolmea tunnustamisoikeudenkäyntiä.

Opinnäytetyöstä saatuja tuloksia on mahdollista hyödyntää esimerkiksi tilanteessa, jossa syyteneuvottelun käyttö vieläkin arveluttaa ja menettely on jäänyt kokonaan käyttämättä. Työ todentaa sen, että varsinkin tuomioistuimissa tunnustamisoikeudenkäynnillä saavutetaan suuriakin prosessiekonomisia säästöjä.

CONFESSING TRIAL AS PART OF THE PLEA BARGAIN

Kannisto, Kati

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

September 2016

Supervisor: Saarikko, Simo

Number of pages: 52

Appendices: 1

Keywords: charge, plea bargain, confession, trial

The plea bargain the suspect has an opportunity to get a more lenient punishment by confessing became possible in the beginning of the year 2015. Its purpose is to reach process economic savings by accelerating the criminal procedure in wide and demanding matters so that the authority resources can be more suitably focused. Particularly the white-collar crimes are very favorable subjects of the charge negotiation. The confessing trial should lighten the workload of the court because the processing times in the session are long. The aim of the thesis was to show that the confessing trial saves resources.

In this thesis a confessing trial was studied as a part of the plea bargain. Furthermore, the whole plea bargain was described concentrating on the confessing trial itself which is the last stage of the plea bargain.

The plea bargain was interesting as a research subject. There were only a few theses of this topic when this thesis was started but by the summer 2016 a few have been published. That is why the scope of the study was narrowed down to the confessing trial.

The thesis was carried out as a qualitative study by studying with the law, relevant literature, educational material from Ministry of Justice, cases and following the practice personally. Two prosecutors, who have specialized in white-collar crimes and who have a very different situation, have been interviewed: one is most experienced of the use of the plea bargain in Finland, the other has just discussed the charges for the first time. The author of the thesis followed three confessing trials.

The results of this thesis can be utilized for example in a situation in which the use of the charge negotiation still troubles and the procedure has not totally been used. This thesis verifies the fact that particularly in the courts significant process economic savings can be reached by confessing trials.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuskohde	6
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja menetelmät	7
1.3	Rikosoikeus	8
1.3.1	Keskeiset periaatteet	8
1.3.2	Rikosprosessi	9
2	SYYTENEUVOTTELU	10
2.1	Syyteneuvottelu maailmalla	10
2.1.1	Syyteneuvottelu Yhdysvalloissa	10
2.1.2	Syyteneuvottelu Euroopassa	11
2.1.3	Syyteneuvottelu Suomessa	12
2.2	Syyteneuvottelujärjestelmä	13
2.2.1	Syyteneuvottelun tavoitteet	13
2.2.2	Soveltamisala	14
3	TUNNUSTAMISMENETTELY	16
3.1	Esitutkintavaihe	16
3.1.1	Menettely esitutkinnassa	16
3.1.2	Tunnustuksen antaminen	18
3.1.3	Esitutkinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella	19
3.1.4	Alennussitoumus ja rangaistuksen mittaaminen	20
3.1.5	Pääkäsittely	22
3.2	Syyteneuvottelu	23
3.2.1	Syyteneuvottelu esitutkinnan aikana ja sen päätyttyä	23
3.2.2	Syyteneuvottelu syyteharkinnan aikana	24
3.2.3	Tunnustus ja oikeus sen perumiseen	25
3.2.4	Syyttämättäjättämispäätös ja tuomioesitys	26
3.2.5	Hyödyntämiskielto	27
3.2.6	Asianomistajan asema	28
3.2.7	Avustajan määrääminen	29
4	TUNNUSTAMISOIKEUDENKÄYNTI	30
4.1	Tunnustamisoikeudenkäyntimenettely	30
4.1.1	Valmisteluvaihe	30
4.1.2	Syyteoikeuden vanhentuminen	31
4.1.3	Oikeudenkäynnin kulku	33

4.1.4 Tuomio	35
4.1.5 Sillensä jättäminen.....	36
4.1.6 Muutoksenhakuoikeus	37
4.2 Tunnustamisoikeudenkäynti osana syyteneuvottelua	38
4.2.1 Satakunnan käräjäoikeuden tunnustamisoikeudenkäynti	38
4.2.2 Vaasan hovioikeudessa toimitettu tunnustamisoikeudenkäynti	39
4.2.3 Länsi-Suomen talousrikossyyttäjä	41
4.2.4 Etelä-Pohjanmaan tunnustamisoikeudenkäynnit	42
4.2.5 Pohjanmaan kihlakunnansyyttäjä	45
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	47
5.1 Tulevaisuuden näkymiä	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuskohde

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2015 yhteensä 492 393 asiaa. Se on 1900 asiaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Rikosasioiden määrä vaikuttaa keskeisesti käräjäoikeuksien työmäärään. Rikosasioita käräjäoikeuksiin saapui 53 219 vuonna 2015, asiamäärän ollen 1190 asiaa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Näistä ratkaistiin 52 917, joista 46 651 oli varsinaisia asiaratkaisuja. (Ahola, Pajuniemi & Pajukangas 2016, 31.) Käräjäoikeuksissa vuosittain käsiteltävien asioiden määrä on todella suuri ja kuten edellä todettiin, juurikin rikosasioiden määrä vaikuttaa työmäärään keskeisesti.

Vuoden 2015 alusta Suomessa tuli voimaan lakimuutos, joka mahdollistaa tietyissä tilanteissa osallistumisen syyteneuvotteluun. Syyteneuvottelun tarkoituksena on saavuttaa prosessiekonomisia säästöjä nopeuttamalla varsinkin laajoja ja vaativia rikosprosessimenettelyjä. Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa tutustuin muihin opinnäytetöihin, muun muassa Jaana Mahla ja Maikki Peltonen ovat käsitelleet syyteneuvottelua opinnäytetöissään. Jaana Mahla on käsitellyt aihetta kokoamalla yhteen syyteneuvottelun tarkoituksen. Hän on avannut syyteneuvotteluun liittyviä käsitteitä, kansainvälisiä sopimuksia ja lainsäädäntöä. (Mahla 2015, 5.) Maikki Peltonen on tutkinut menettelyn mahdollistavan lainsäädännön lähtökohtia ja lain valmistelua. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää prosessiekonomisen hyödyn tavoitteiden saavuttaminen. (Peltonen 2015, 2.) Syyteneuvottelu itsessään on aiheena todella laaja, joten opinnäytetyössäni päätin keskittyä syyteneuvottelun tunnustamisoikeudenkäyntiin. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tehdään yleiskatsaus syyteneuvottelun käytöstä maailmalla ja käydään itse syyteneuvottelun koko prosessi läpi pääpiirteittäin, keskittyen lopulta tunnustamisoikeudenkäyntiin.

Empiriaosuudessa keskitytään tunnustamisoikeudenkäyntiin käytännössä ja tutkitaan paria tunnustamisoikeudenkäynnin tuomiota, kahta Satakunnan käräjäoikeuden an-

tamaa ja yhtä Etelä-Pohjanmaalla annettua. Lisäksi haastattelin kahta talousrikoksiin erikoistunutta syyttäjää, joilla on hyvin erilainen tilanne. Toinen on käyttänyt syyteneuvottelua Suomessa eniten ja toinen on juuri käyttänyt menettelyä ensimmäisen kerran. Kävin katsomassa nämä viimeksi mainitun syyttäjän tunnustamisoikeudenkäynnit.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja menetelmät

Opinnäytetyön aihealue liittyy prosessioikeuteen. Opinnäytetyö selvittää, miten vuoden 2015 alusta voimaan tullut syyteneuvottelu, varsinkin sen tunnustamisoikeudenkäynti, käytännössä toimii. Opinnäytetyön tarkoituksena on todentaa tunnustamisoikeudenkäynnin prosessiekonomiset hyödyt. Työ on tarkoitettu kaikille aiheesta kiinnostuneille ja sen on tarkoitus myös innostaa mahdollisesti syyteneuvottelua tähän asti vältelleet edes kokeilemaan menettelyn käyttöä. Työn toimeksiantajana toimii Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Opinnäytetyön ongelmaa käydään läpi tutkien ja tiivistetysti tulkiten lakia juridikaan perustuen. Tutkimustapa on kvalitatiivinen eli laadullinen, koska tarkoitus on käydä läpi ongelmaa kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Oikeustieteellisestä tutkimuksesta suurin osa on lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa. Lainoppi on keskeisiltä osiltaan oikeusjärjestyksen kuuluvien sääntöjen tutkimista ja aivan erityisesti niiden sisällön selvittämiseen tähtäävää toimintaa eli tulkitsemista. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20.) Tässä työssä keskitytään syyteneuvottelun tunnustamisoikeudenkäyntiin perehtymällä lakiin, oikeuskirjallisuuteen, oikeustapauksiin, Oikeusministeriön koulutusmateriaaliin ja käytäntöä henkilökohtaisesti seuraten.

Syyteneuvottelun tunnustamisoikeudenkäyntiin liittyy olennaisesti rikosprosessi. Sen vaiheita ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti 1. asteessa, oikeudenkäynti muutoksenhakuasteessa ja seuraamusten ja rangaistusten täytäntöönpano. Rikosprosessin tavoitteina on antaa oikeussuojaa, ratkaista rikosoikeudellisia konflikteja, ylläpitää luottamusta rikosoikeusjärjestelmään, ohjata käyttäytymistä, kehittää oikeutta

lainkäytössä, yhteys perustuslain ja rikoslain välillä sekä yhteiskuntasidonnaisuus. Rikosprosessissa toimijoina ovat tuomioistuimet. (Kukkonen 2012.)

1.3 Rikosoikeus

1.3.1 Keskeiset periaatteet

Yksi rikosoikeuden keskeisimmistä periaatteista on rikosoikeudellinen laillisuusperiaate. Tänä päivänä periaate on ymmärrettävissä sekä valtiosääntöoikeudelliseksi että rikosoikeudelliseksi periaatteeksi. Suomessa sen sisältö koostuu sekä perustuslaista (731/1999, 8) että rikoslaista (39/1889, 3:1). Laillisuusperiaate saa sisältöönsä myös kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista (KP-sopimuksen 15 artikla ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artikla). Laillisuusperiaate määrittää oikeusturvaa vahvistavasti niitä rajoja, joiden puitteissa rikosoikeudellista järjestelmää voidaan käyttää. Periaatteen asema on erityisen vahva, siitä ei ole mahdollista poiketa edes sodan tai muun hätätilan aikana. (Melander 2015, 47.)

Toinen tärkeä rikosoikeuden peruseriaate, jonka mukaan rangaistusvastuu edellyttää subjektiivista syyllisyyttä, on syyllisyysperiaate. Sen tausta liittyy ihmisarvon käsitteeseen, sen kunnioittamiseen ja loukkaamattomuuteen, joista viimeksi mainittu on Suomen perustuslaissa vahvistettu. Ilman syyllisyyttä rangaistukseen tuomitseminen on oikeusvaltiollisen rikosoikeuden ulkopuolella. Yleisenä edellytyksenä rangaistusvastuulle on, että yksilöllä olisi ollut tilaisuus ja kyky toimia toisin. Jos näin ei ole ollut, henkilöön ei ole mahdollisuutta kohdistaa syyllisyysmoitetta eikä häntä voi rangaista. Ihmisarvon loukkaamattomuuden periaatetta loukattaisiin lainsäätäjän toimesta, jos hätävarjelussa toimiva saisi aina rangaistuksen, riippumatta hänen tosiasiallisista toisintoimimismahdollisuuksistaan tai siitä, mikä on edellytettävä kohtuus hyökkäyksen torjumiseksi. Laajemmin ymmärrettynä näin loukattaisiin myös syyllisyysperiaatetta. (Melander 2015, 54–55.)

1.3.2 Rikosprosessi

Rikosprosessissa toisiaan aikajärjestyksessä seuraavat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti ensimmäisessä oikeusasteessa, oikeudenkäynti muutoksenhakuasteessa sekä rangaistusten ja muiden seuraamusten täytäntöönpano. Ihmisen käytökseen vaikuttavat sellaisenaan rikosoikeuden normit, ohjaamalla käyttäytymistä pelotuksen, moraalisen mekanismin tai positiivisen yleisprevention kautta. Rikosoikeudellinen järjestelmä edellyttää toimiakseen järjestelmän, jossa rikosoikeudellinen vastuu toteutetaan käytännössä. Oikeudellisen järjestelmän ominaisuus on se, että normien edellyttämät velvollisuudet ja sanktiot ovat mahdollista tarvittaessa täytäntöön panna pakolla. Ihmisten käsitys rikosoikeudesta muodostuu pitkälti sen perusteella, miten he havaitsevat rikosoikeutta sovellettavan käytännössä. (Tapani & Tolvanen 2013, 21.)

Rikosoikeudellisen vastuun toteutuminen mahdollisimman tehokkaasti ei pelkästään ole rikosprosessin edellytys, vaan se toimii myös oikeusturvan takeena. Nyky-yhteiskunnan kehityksen vaiheessa sekä uhrin että tekijän oikeudet ovat tasaveroisesti ja perusoikeuksien vaatimalla tavalla mahdollista toteuttaa ensi sijassa lailla määrättyssä menettelyssä eli rikosprosessissa. (Tolvanen 2013, 335.) Epäillyllä on esimerkiksi oikeus olla selvittämättä rikosta ja se vaikeuttaa ja hidastaa tutkintaa. Tutkintaan kuluu enemmän aikaa ja se taas on pois muiden juttujen tutkinnasta ja valvonnasta. Monissa jutuissa rikosvastuu jää toteutumatta epäillyn oikeuksista johtuen ja se taas omalta osaltaan vähentää koettua kiinnijäämisen riskiä. Kuitenkin epäillyn oikeudet ja syyttömän tuomitsematta jättäminen ovat niin tärkeitä arvoja, että sanktiovarmuudessa tämä hinta on katsottu maksamisen arvoiseksi. (Tapani & Tolvanen 2013, 21–22.) Opinnäytetyössä selvitetään miten syyteneuvottelu ja syytetyn tunnistaminen vaikuttavat rikosprosessin oikeudenkäyntivaiheeseen.

2 SYYTENEUVOTTELU

2.1 Syyteneuvottelu maailmalla

2.1.1 Syyteneuvottelu Yhdysvalloissa

Angloamerikkalaisen oikeusjärjestelmän pääasiallinen rikosasiain käsittelymuoto on syyteneuvottelu, mutta nykyään se on sisällytetty myös useimpien mannereurooppalaisten valtioiden rikosprosessilakeihin (Tolvanen 2013, 330). Yhdysvalloissa plea bargain-menettely omaa pitkät perinteet, sillä syyteneuvottelumenettelyä on ryhdytty käyttämään jo 1800-luvulla, mutta vasta 1900-luvulla sen käyttö yleistyi. Vuosina 2008–2012 yhteensä 96,3–97 prosenttia langettavista liittovaltion tuomioista on annettu syyllisyyden myöntämisen perusteella (guilty plea), joten nykyään sen soveltaminen on enemmänkin sääntö. (Harakka 2016, 30.)

Plea bargain-menettelystä on Yhdysvalloissa käytössä kolme eri tyyppiä. Yleisin, josta tunnustuksen seurauksena on lievempi rangaistus, on plea bargain (guilty plea, sentence bargain). Toisena menettelytapana on charge bargain, jossa vastaajan tunnustuksen perusteella syyttäjä syyttää vastaajaa vain osasta hänen tekemistään rikoksista tai syyte nostetaan lievemmästä tekemuodosta kuin todellisuudessa on kyse. Fact bargain sisältää syytteestä sopimisen koskien tosiseikkoja, joihin syyttäjällä on mahdollista vedota syytteensä tueksi tai joilla on rangaistuksen mittaamisessa vaikutusta. (Harakka 2016, 30.)

Plea bargain-menettelyä käytettäessä syyttäjä ja vastaaja neuvottelevat plea agreement-sopimuksen, jolloin vastaaja tunnustaa olevansa syyllinen ja luopuu samalla monista oikeuksistaan. Tällaisia ovat normaalin oikeudenkäynnin oikeus, itsekriminointisuoja ja osin tai kokonaan oikeus hakea muutosta ratkaisuun. Syyttäjä esittää vaatimuksensa tuomioistuimelle valmisteleivassa istunnossa ja vastaajalle annetaan tilaisuus vaatimuksista lausumiseen. Jos hän tunnustaa teon, asian käsittely päätetään tuomion antamiseen. Tuomioistuin kontrolloi plea bargain-menettelyn aikana sekä syyttäjän toimintaa, että vastaajan tunnustuksen aitoutta ja vapaaehtoisuutta. (Harakka 2016, 30–31.)

Edellä mainituissa tapauksissa käsittelyssä on niin sanottu guilty plea, joka edellyttää, että vastaaja myöntää syyllisyytensä. Myös muunlaisia plea bargain muotoja on olemassa, joissa näin ei tehdä. Nolo contendere (no contest) tarkoittaa tilannetta, jossa vastaaja ei kiistä rikosta, mutta ei myöskään lausu olevansa syyllinen tai syytön. (OMML 26/2012, 27.) Tästä esimerkkinä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaus Natsvlishvili ja Togodnize v. Georgia 8.9.2014. Toinen vastaajista väitti, että hänen tapauksessaan sovellettu plea bargain-menettely oli ollut epäoikeudenmukainen ja oikeudenkäynnin väärinkäyttöä. Hänen pidätyksensä saama laaja julkisuus oli murtanut hänet ja hän ei ollut pystynyt vetoamaan syyttömyyteensä. (European Court of Human Rights www-sivut 2014.) Alford plea on tilanne, jossa vastaaja pitää syyttömyydestään kiinni, mutta myöntää syyttäjän näytön riittävän hänen tuomitsemiseensa. Molempia tapauksia yhdistää se, että vastaaja ei vaadi valamiesoikeudenkäyntiä. (OMML 26/2012, 27.)

2.1.2 Syyteneuvottelu Euroopassa

Syytteestä sopiminen on mahdollista Ranskassa, Saksassa, Italiassa, Puolassa, Virossa ja Venäjällä (Harakka 2016, 31). Saksassa esimerkiksi jopa puolessa rikostapauksista käytetään syyteneuvottelua, vaikka sitä aluksi varsin pitkään vastustettiin periaatteellisista syistä. Siellä on käytössä myös ehdollisen syyttämättä jättämisen malli, jossa edellytyksenä syyttämättä jättämiselle on se, että rikoksesta epäilty tai yhteisö, jonka toiminnassa rikos on tehty, lahjoittaa rahaa uhrirahastoon tai yleishyödylliseen rahastoon. (Tolvanen 2013, 330–331.)

Pohjoismaista Norjassa ja Tanskassa on ollut mahdollista neuvotella syytteestä, Ruotsissa se on vieläkin mahdotonta (Tolvanen 2013, 330). Norjalla on käytössä tavanomaista rikosoikeudenkäyntiä kevyempi menettely. Menettelyn edellytyksenä on vastaajan tunnustus teosta, josta ei voi seurata kuin 10 vuoden vankeus tai tekona on rattijuopumus tai oikeudetta-ajo. Pelkkä tunnustus ei riitä, vaan vaaditaan muutakin näyttöä ja syyttäjän rangaistusvaatimus sitoo tuomioistuinta. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen missä prosessin vaiheessa tunnustus on annettu ja millaiset prosessiekonomiset vaikutukset tunnustuksella saadaan. (Harakka 2016, 32.)

Myös Viro käyttää tavanomaista oikeudenkäyntiä kevyempää sopimusmenettelyä. Menettelyn ulkopuolelle jäävät niin sanotut ylitörkeät rikokset, kuten tapot, murhat ja terrorismirikokset. Jos rikosasia sisältää useita vastaajia, kaikkien on suostuttava sopimusmenettelyn käyttöön. Menettely vaatii vastaajalta aina avustajan käyttämistä ja neuvotteluissa on pyrkimyksenä sopimus teon oikeudellisesta luonteesta, aiheutetusta vahingosta sekä rangaistuksesta. Vastaaja ei varsinaisesti tunnusta syyllisyyttään menettelyssä, vaan se jätetään taustaoletukseksi. Jos sopimukseen ei päästä, jatketaan menettelyä normaalina rikosprosessina. Syyttäjä huomioi kaiken esitutkintapöytäkirjasta ilmenevän näytön, koska hänellä ei ole mahdollisuutta jättää pois osaa näytöstä, vaikka sopimukseen jotain lievemmästä teosta asiassa päästäisiinkin. Laki ei anna alennusmahdollisuutta rangaistukseen sopimusmenettelyn seurauksena, mutta käytännössä rangaistukset ovat lievempiä kuin normaalitasolla. (Harakka 2016, 32.)

2.1.3 Syyteneuvottelu Suomessa

Valtakunnansyyttäjänvirasto asetti työryhmän pohtimaan syyteneuvottelun mahdollisuutta ensimmäisen kerran virallisuontoisesti vuonna 2001. Työryhmän suppea peruskartoitus tuli siihen tulokseen, ettei Suomen oikeusjärjestelmään sovellu syyteneuvottelu. Vuonna 2003 tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea päätyi samaan lopputulokseen. Oikeusministeriön työryhmä, joka viimeksi pohti syyteneuvottelun käyttöönottoa, päätyi ehdottamaan tarkoin rajattua menettelymallia. Eniten syyteneuvottelun harkintaan ovat vaikuttaneet Suomen lukuisat langettavat tuomiot Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta pitkittyneiden oikeudenkäyntien vuoksi. Varsinkin talousrikosjutut ovat kansainvälistyneet ja monimutkaistuneet ja samaan aikaan poliisit, syyttäjät ja tuomioistuimet eivät ole saaneet lisää voimavaroja, vaan paineet kohdistuvat pikemminkin kustannusten karsimiseen. (Tolvanen 2013, 332.)

Syyteneuvottelun tarkoitus on tehostaa ja nopeuttaa oikeudenkäyntien kokonaiskustannuksia silti turvaten asianomistajan ja rikoksesta epäillyn oikeusturva. Tämä uusi menettely on tarkoitettu sellaisiin tapauksiin, joissa siitä voidaan arvioida olevan eniten hyötyä kohdentamalla viranomaisresurssit järkevästi ja siten, että rikosasia tulee joutuisasti käsitellyksi. (Oikeusministeriön [www-sivut](http://www.oikeus.fi) 2014.) Suomessa kokonaan

syyteneuvottelun ulkopuolelle on jätetty esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä kaikki seksuaalirikokset. Syyteneuvottelun käyttö rikoksissa, joissa seuraus on yli kuusi vuotta vankeutta, on mahdotonta. (Yle Uutisten www-sivu 2016.)

2.2 Syyteneuvottelujärjestelmä

2.2.1 Syyteneuvottelun tavoitteet

Perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluu joutuisa oikeudenkäynti ja tämän toteutuminen on aiheuttanut ongelmia, vaikka asiaan on pyritty puuttumaan. On muun muassa säädetty laki joutuisuusvaatimuksen loukkaamisen jälkikäteisestä hyvittämisestä (362/2009). Jos rikosasia kestää pitkään, hyvitys on mahdollista toteuttaa myös lieventämällä rangaistusta. Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta lukuisia ratkaisuja sopimusrikkomukseen syyllistymisestä oikeudenkäynnin viivästyksen johdosta. (HE 58/2013 vp, 9.)

Suomen lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, joiden nojalla syyte on hylättävissä oikeudenkäynnin kohtuuttoman pitkän keston vuoksi. KKO:2016:45 käsittelee tapaus-ta, jossa syyte ja siihen perustuva korvausvaatimus ovat olleet vireillä valmisteluvai-heessa käräjäoikeudessa yli 12 vuotta. Myös epäilty A on halunnut omassa asiassaan kuulla päätekijä B:tä, jota ei ole saatu ulkomailta vastaamaan syytteisiin. A:lle on ilmoitettu olevansa rikoksesta epäilty yli 17 vuotta sitten. A vaati käräjäoikeuden valmistelutunnossa, että syyte ja väitettyyn rikokseen perustuva asianomistajan korvausvaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään oikeudenkäynnin viivästyksen vuoksi. Käräjäoikeus hylkäsi A:n vaatimukset. (KKO:2016:45.)

Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua, vaan katsoi, että A:n puolustautumismahdollisuudet eivät kokonaan olleet raunioituneet, vaikkei B:tä oltu saatukaan paikalle. B:n poissaolo ei ole enää esteenä, koska todistelu painottui kirjallisiin todisteisiin ja asianomistaja, jolla oli mittava intressi asian käsittelylle, piti tärkeänä rikos-oikeudenkäynnin toteutumista. Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden päätöksen lopputulosta. (KKO:2016:45.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisusta suuri osa koskee rikosoikeudenkäyntejä ja sen karkea linja on tiivistettävissä niin, että oikeudenkäynnin kokonaisuus, esitutkinta- ja syyteharkintavaihe huomioon otettuna, yli neljän vuoden kesto on todennäköisesti oikeudenloukkaus. Esimerkiksi törkeän veropetoksen keskimääräinen käsittely ennen käräjäoikeuden tuomiota on vienyt yli neljä vuotta. Yli puolet tästä ajasta on käytetty esitutkintaan. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan rikosprosessin nopeutuskeinoista, kuten syyteneuvottelusta, hyötyvät syytetty, rikosoikeudenhoidon viranomaiset ja rikoksen uhrit, koska viranomaisten työ vähenee ja rikosvastuun nopeutuminen vahvistuu. (HE 58/2013 vp, 9–10.)

Syyteneuvottelua koskevat säännökset löytyvät oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 8–12 §:ssä ja 5b luvussa, rikoslain (39/1889) 6 luvun 8a §:ssä ja 8 luvun 3a §:ssä sekä esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 10 §:ssä. Tavoitteena syyteneuvottelujärjestelmälle on rikosprosessimenettelyn nopeuttaminen laajoissa ja vaativissa asioissa siten, että resursseja on mahdollista kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin tehostuneen viranomaistoiminnan tuloksena. Resurssien säästöä saadaan esitutkinnassa tutkintatoimenpiteiden vähentymisestä, tutkinta-ajan lyhentymisestä ja entistä paremmasta tutkinnan kohdentamisesta. Myös myöhempi pääkäsittely tehostuu esitutkinnassa annetun tunnustuksen johdosta näytön esittämisen tarpeen vähentyessä olennaisesti tai poistuen kokonaan. Syyteharkintavaihe kiteyttää järjestelmän edut tuomioistuinkäsittelyn huomattavalla lyhentymisellä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 1.)

2.2.2 Soveltamisala

Syyteneuvottelun käyttö on sallittua vain silloin, kun esitutkintalaissa (805/2011) 3:10a.5 ja laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) 1:10.1.1 säädetyt edellytykset, jotka koskevat soveltamisalaa, täyttyvät. Teon enimmäisrangaistuksen ankaruus ja teon rikoslaji ovat rajoitettuja, koska menettelyn kohteena ei voi olla epäilty teko, josta on säädetty kuusi vuotta vankeutta ankarampi rangaistus. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 4.) Tällöin esimerkiksi törkeä huumausainerikos, törkeä

raiskaus, törkeä rahanpesu, törkeä tuhotyö, törkeä ihmiskauppa ja koulutuksen antaminen terrorismirikoksen antamista varten jäävät menettelyn ulkopuolelle.

Rikoslain (39/1889) 20 luvun seksuaalirikokset 1, 4, 5, 6, 8a, 8b §:ssä eivät tule syyteneuvottelussa sovellettaviksi (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 4). Raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalveluiden ostaminen nuorelta ja lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin eivät siis kuulu menettelyn piiriin. Myös henkeen ja terveyteen kohdistuvista 21 luvun rikoksista 4, 5, 6a ja 7–15 §:t on rajattu ulkopuolelle. Näitä ovat lapsensurma, pahoinpitely, törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, lievä pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus, vammantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano ja pelastustoimen laiminlyönti.

Syyteneuvottelun käyttö vaatii myös, että menettelyn käyttö tulee olla perusteltua huomioitaessa asian laatu, esitettävät vaatimukset, asian käsittelyn kesto normaalijärjestyksessä ja asiaan liittyvät osallisuuskysymykset. Kustannuksista syntyvät säästöt voivat ilmetä esitutkinnan aikana vähentyneinä esitutkintatoimenpiteinä ja pääkäsittelyssä todistelun tarpeettomuutena. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 5.) Lainsäädäntövaiheessa tultiin siihen tulokseen, että luontevimmin syyteneuvotteluun sopivat laajat ja vaativat talousrikokset (Sahavirta 2016).

Prosessiekonomisiin säästöihin liittyvät seikat koskevat yleensä laajoja ja vaativia rikosasioita, joissa tavallisesti joudutaan esittämään paljon näyttöä. Erityisesti talousrikoksissa kustannussäästöjä arvioitaessa on huomioitava menettelyn vaikutus koko rikosprosessin keston. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 5.) Mitä enemmän kustannuksia säästyy asian käsittelemisellä syyteneuvotteluteitse tavalliseen oikeudenkäyntiin verrattuna, sitä suositeltavampaa menetelmän käyttäminen on (HE 58/2013 vp, 23). Valtakunnallisesti syyteneuvotteluun sovelletuista asioista puolet oli talousrikoksiksi luokiteltavia juttuja, pääasiassa törkeitä vero-, velallisen- ja kirjanpitorikoksia (Sahavirta 2016.)

Syyteneuvottelun kohteena oleva asia on myös oltava pääsääntöisesti oikeudellisesti selvä. Väitetty tunnusmerkistö pitää täytyä, syyteoikeuden vanhentumisesta ei saa

olla epävarmuutta ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita on noudatettava prosessin aikana. Menettelyn soveltamista asioihin, joihin liittyy monimutkaisia ja epäselviä osallisuuskysymyksiä, ei suositella. (Valtakunnansyyttäjävirsto 2015, 5.) Jos asiaa jouduttaisiin laajasti selvittämään, prosessiekonomisia säästöjä ei välttämättä synny (HE 58/2013 vp, 24).

3 TUNNUSTAMISMENETTELY

3.1 Esitutkintavaihe

3.1.1 Menettely esitutkinnassa

Esitutkinta on syyteharkinnan ja mahdollisesti sitä seuraavan oikeudenkäynnin valmistelua. Esitutkinnassa selvitetään rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut seikat, jotka tarvitaan syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 72, 75.) Jotta esitutkinnan aikana päädyttäisiin syyteneuvottelumenettelyn käyttöön, se vaatii tutkinnanjohtajan esitystä. Myös syyttäjän vastuulla on tunnistaa tutkinnanjohtajan lisäksi menettelyyn sopiva juttu. Jos asiassa on kerätty jo riittävä näyttö, joka helpottaa oikeudenkäynnissä rikoksesta todistamista ilman laajaa vastatodistelua, syyteneuvottelun käyttö ei ole tarkoituksenmukaista. Samoin vähäiset tai helposti selvittävät asiat tai jutut, jotka epäilty on jo tunnustanut, jäävät menettelyn ulkopuolelle. (Valtakunnansyyttäjävirsto 2015, 1.) Tällaisissa tilanteissa prosessiekonomisia etuja ei enää saavuteta.

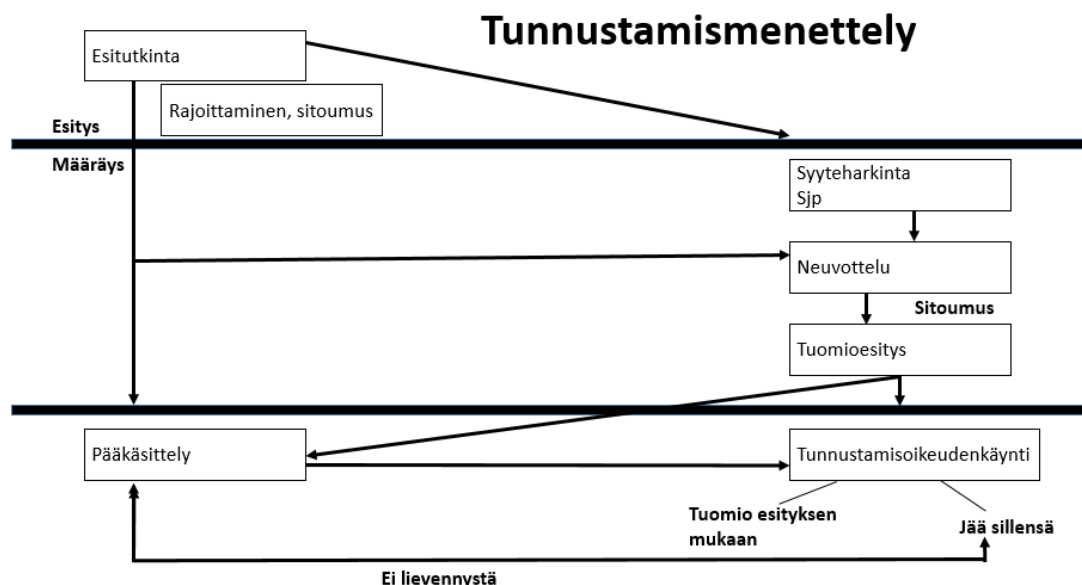
Alkuvaiheessa teosta on mahdotonta saada kokonaiskäsitystä, joten esitutkintaa tulee jatkaa, kunnes asiasta jutusta saadaan luotettava kuva ja riittävä näyttö. Vasta tässä vaiheessa voidaan arvioida, onko epäilyn tunnustus asiaa edistävä ja onko menettelyn vaatava riittävän näytön kynnyks ylitetty. (Valtakunnansyyttäjävirsto 2015, 1.) Ensimmäisessä huomio olisi kiinnitettävä viranomaisille aiheutuviin kustannuksiin, mutta

samalla voidaan miettiä menettelyn merkitystä myös epäillylle, asianosaisille ja muille oikeudenkäyntiin osallisille aiheutuvilla rasituksilla (HE 58/2013 vp, 23).

Esitutkintavaiheessa saatu tunnustus säästää esitutkintaviranomaisten, syyttäjän ja tuomioistuimen voimavaroja. Samalla oikeudenkäyntikulut tulevat pienemään epäilyn ja mahdollisten asianomistajien osalta. (Sahavirta 2016, 395.) Näin ollen yksinkertaiset ja selkeät jutut sekä sellaiset, joissa näyttö on helppo hankkia viranomaistoimin, jäävät menettelyn ulkopuolelle. Näitä ovat esimerkiksi tavanomaiset omaisuusrikokset, rekisterimerkintärikos, kirjanpitorikos ja tavanomaiset verorikokset ja velallisen rikokset. Tyypillisimpiä menettelyyn soveltuvia rikoksia ovat törkeät verorikokset, velallisen rikokset, törkeät kirjanpitorikokset, arvopaperimarkkinarikokset, törkeät petokset ja kavallukset sekä törkeistä varkauksista erityisesti sarjoituneet teot. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 2.)

Kaikilta asianosaisilta ja heidän avustajiltaan vaaditaan keskinäistä luottamusta siihen, että tunnustamismenettelyssä pyrkimyksenä on saada asiassa sopimuksen mukainen tuomioistuimen lainvoimainen tuomio. Epäillyllä pitää olla selvää, mistä rikoksesta tunnustusta halutaan ja minkälaista näyttöä hänen syyllisyydestään asiassa jo on. Tutkinnanjohtajan päätettäväksi jää, onko epäillylle mahdollista paljastaa kaikki selville saatu näyttö vai vaarantuuko rikoskokonaisuuden selvittäminen näytön kattavalla paljastamisella. Jos näin on, ei ole perusteita ryhtyä tunnustamismenettelyyn. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 2.)

Esitutinnan aikana tunnustamismenettelyyn ryhtyminen vaatii uudenlaista riskinottoa syyttäjältä. Syyttäjällä on käytössään esitutkinnassa kerätty näyttö myöhemmässä pääkäsittelyssä tai tunnustamisoikeudenkäynnissä. Jos epäilty peruuttaa tunnustuksensa, ehkä vasta hovioikeudessa, syyttäjällä on lähtökohtana ajaa syytettyä pääkäsittelyssä jo kerätyllä näytöllä (kuviokuva 1). Jos joudutaan tekemään lisätutkintaa, prosessi vain viivästyy ja se voi olla tarkoituksetonta (Sahavirta 2016, 396). Tunnustuksen peruuttamiseen varautuminen syyttäjän näkökulmasta aiheuttaa lisätyötä ja tämä taas voi vähentää syyteneuvotteluhaluutta. Jos tunnustuksen peruuttaminen yleistyy, resurssisäästöt saattavat jäädä vähäisiksi. Tällaisessa tapauksessa tunnustuksen peruuttamisen varalta asia on esitutkinnassa alusta alkaen tutkittava normaalissa laajuudessa. (Harakka 2016, 38–39.)

Kuvio 1. Tunnustamismenettely. (Sahavirta 2015, 3.)

3.1.2 Tunnustuksen antaminen

Itse kuulustelu, jossa tunnustus annetaan, on dokumentoitava hyvin. Jos on mahdollista, niin se videoidaan ja syyttäjän on suotavaa olla paikalla. Kuulustelun suorittaa esitutkintaviranomainen ja hänen velvollisuuksiinsa kuuluu kertoa kuulusteltavalle ja hänen avustajalleen menettelyn edellytyksistä ja epäillyn oikeuksista. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2015, 2.) Epäillyllä on oikeus olla todistamatta itseään vastaan, oikeus peruuttaa tunnustus prosessin kaikissa vaiheissa ja hänelle pitää antaa tieto peruttamiseen liittyvästä epäillyn lausumien hyödyntämiskiellosta. Kuulustelupöytäkirjan tarkka dokumentointi auttaa arvioimaan tunnustuksen vapaaehtoisuutta ja sitä, onko se oikean sisältöinen. (Sahavirta 2016, 396.)

Yleisesti edellytys syyteneuvottelun käyttämiselle on tunnustaminen (Rautio & Frände 2016, 58). Epäillyn tunnustus toimii tunnustamisoikeudenkäynnissä ainoana näyttönä, muuta todistelua ei oteta vastaan. Samalla epäilty luopuu oikeudestaan riittauttaa esitetty todistelu ja esittää omaa todisteluaan. (PeVL 7/2014 vp, 4.) Sen vuoksi on tärkeää, että dokumenteista on arvioitavissa tunnustuksen tapahtuneen täysin vapaaehtoisesti ja epäilty on ymmärtänyt tunnustuksen seuraukset.

3.1.3 Esitutinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella

Tutkinnanjohtaja voi esittää syyttäjälle rajoitettavaksi esitutkinnasta rikokset, joita epäilty ei ole tunnustanut. ”Jos esitutkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä, syyttäjä voi, jos hän katsoo sen perustelluksi ottaen huomioon asian laadun ja esitettävät vaatimukset, käsittelystä ilmeisesti aiheutuvat kustannukset ja siihen kuluva aika sekä muut seikat, tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta kaikista rikoksista tai että esitutkinta näiden osalta lopetetaan” (Esitutkintalaki 805/2011, 3:10a.1.).

Jos esitutkintaa päädytään rajoittamaan tunnustuksen perusteella, syyttäjällä on mahdollisuus tutkinnanjohtajan esityksestä sitoutua vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti epäilystä rikoksesta, josta esitutkintaa toimitetaan. Syyttäjä voi toimia näin myös silloin, kun tutkimuksen kohteena on yksi epäilty rikos, jonka selvittämistä rikoksesta epäilty on edesauttanut tunnustamalla sen kokonaan tai olennaisilta osiltaan. (Esitutkintalaki 805/2011, 3:10a.2.)

Esityksen tekeminen esitutinnan rajoittamisesta tunnustuksen perusteella on tutkinnanjohtajan päätösvallassa, vaikka lopullisen päätöksen tekeekin syyttäjä. Tämän vuoksi syyttäjän tulisi pyrkiä osallistumaan kaikkiin tunnustamismenettelyä koskeviin tilaisuuksiin esitutinnan aikana, jotta hän olisi perillä tunnustuksen sisällöstä ja rajoittamisesityksestä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 4.) Lain mukaan on mahdollista, että syyttäjän sitoumuksen sisältö voi supistua vain toteamukseen alennetun rangaistusasteikkoa käyttämisestä. Silti epäillylle avustajineen on tärkeää, mikä on syyttäjän näkemys oikeuskäytännön mukaisesta normaalirangaistuksesta kaikkine teko-olosuhteisiin kiinnittyvien koventamis- tai lieventämisperusteineen ja minkälaisen konkreettisen rangaistukseen liittyvän alennussitoumuksen syyttäjä on valmis antamaan. (Sahavirta 2016, 396.)

Tunnustetun ja rajoitettavan teon kanssa samaan aikaan on mahdollista tutkia rikosta, jota ei tunnusteta syyteneuvottelujärjestelmässä, mutta syytetään samassa tuomioistuinkäsittelyssä kuin teko, joka on tunnustettu. Esimerkkinä törkeä huumausainerikos, joka kuuluu tunnustetun törkeän varkauden ja rajoitetun epäillyn varkauden ko-

konaisuuteen. Tutkimuskokonaisuuteen voi myös kuulua rikos, joka tunnustetaan, mutta siitä ei anneta alennussitoumusta, koska se ei kuulu syyteneuvottelumenettelyn soveltamisalaan, esimerkiksi törkeä rahanpesu. Esitutkintalain (805/2011) tarkoittama rajoittamispäätöstä ei voi tehdä menettelyyn kuulumattoman teon tunnustamisen perusteella, koska se on soveltamisalan ulkopuolella. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 4.)

Rajoittamispäätöksen edellytyksenä on, että epäilty on tunnustanut tuomioistuimen arvioitavaksi vietävän teon, rajoittamisesta aiheutuu prosessiekonomisia säästöjä eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan toimittamista. Kustannussäästöt voivat ilmetä esimerkiksi viranomaisresurssien huomattavana säästönä, kun laajat esitutkintatoimenpiteet voidaan ohittaa tai aikaa vievät oikeusaputoimet ovat tarpeettomia. Vaikka esitutkintaa rajoitettaisiinkin, se ei estä asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden käyttämistä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 5.) Toissijainen syyte voi perustua joko syyttäjän tai esitutkintaviranomaisen tekemään ratkaisuun. Asianomistajalla on oikeus nostaa syyte, jos syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta tai se keskeytetään tai lopetetaan. Tämä pätee myös silloin, jos esitutkintatoimenpiteitä on tutkinnanjohtajan päätöksellä siirretty. (Vuorenpää 2014, 44.)

3.1.4 Alennussitoumus ja rangaistuksen mittaaminen

Syyttäjä ja tutkinnanjohtaja tekevät kirjallisesti sopimuksen alennussitoumuksesta ennen kuin keskustelevat epäillyn ja hänen avustajansa kanssa. Jos sitoumusta myöhemmin muutetaan, sen pitää saada kaikkein osapuolten hyväksyntä, koska allekirjoituksen jälkeen se sitoo syyttäjää. Epäillyn tunnustuksen pitää vastata alennussitoumusta. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 5.)

Lievennettyä rangaistusasteikkoa käytetään, jos tekijä on myötävaikuttanut rikoksen selvittämiseen siten kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 ja 10 a §:ssä ja 5 b luvussa sekä esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 10 a §:ssä säädetään. Kun rangaistusta määrätään, tekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannelta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Jos rikoksesta on

säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vankeutta määrääjäksi, tuomioistuin voi määrätä erityisistä syistä rangaistukseksi vankeuden sijasta sakkoa. (Rikoslaki 39/1889, 6:8a.)

Epäilty ei ole sopimistilanteessa omasta vapaasta tahdostaan, vaan hänen on valittava joko syyteneuvottelun tai normaalin rikosprosessin väliltä. Joka tapauksessa hän on epäiltynä rikoksesta ja joutuu alistumaan rikosoikeudelliseen menettelyyn. (Linna 2015, 424.) Kun syyteneuvotteluun on päädytty, epäiltyä kiinnostaa minkälaisia etuja hänellä on mahdollisuus saavuttaa tunnustamalla. Epäilylle pitää kertoa hänen vaihtoehtonsa rangaistuksen suhteen, jos hän tunnustaa tai ei tunnusta. Suurin merkitys on sillä, onko rangaistus ehdollista vai ehdotonta. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 6.)

Kun syyttäjä on esittänyt perustellun kantansa rangaistuksen määräämisestä, epäilylle on hyvä painottaa, että kysymys on syyttäjän seuraamuskannanotosta. Tuomioistuin ei ole sidottu tähän näkemykseen. Mitä aiemmassa vaiheessa tunnustus annetaan, sitä suurempi sen rangaistusta alentava vaikutus on. Näin epäiltyä palkitaan, koska hänen tunnustuksensa avulla saavutetaan prosessiekonomisia säästöjä. Jos epäilyn myötävaikutus rikoksen selvittämiseen on ollut erityisen merkityksellistä, on mahdollisuus päätyä sakkorangaistukseen vankeuden asemesta. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 6.)

Kaikki lieventämisperusteet otetaan rangaistusta mitattaessa huomioon, jos niitä tunnustuksen lisäksi löytyy muitakin. Syyttäjän on syyteneuvottelujärjestelmän toimivuuden kannalta kyettävä esittämään mahdollisimman tarkka ja oikein osuva seuraamuskannanotto. Tähän kuuluu myös lajivalinta ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 7.) Ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemiselle on asetettu täsmällinen yläraja, sillä yli kahden vuoden ehdollista vankeusrangaistusta ei ole mahdollista tuomita. Lainkäyttäjän näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että ehdollisena tuomitseminen edellyttää sitä painavampia perusteluita, mitä lähempänä rangaistus on kahta vuotta. (Tapani & Tolvanen 2011, 128.)

Tavanomainen rikosasian oikeudenkäynti sisältää syyttäjän esityksen vähimmäisrangaistuksesta, syyteneuvottelussa voidaan tunnustettuihin rikoksiin liittyen esittää myös enimmäisrangaistusta. Jotta syyteneuvottelujärjestelmä toimisi, syyttäjän ja tuomioistuimen arviot yksittäisen rikoksen rangaistuksen määrästä eivät saisi poiketa toisistaan. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 7.) Syyttäjän pitäisi siis pystyä tilapäisesti omaksumaan tuomioistuinta vastaava näkökulma rangaistuksen määrittämisestä. Syyttäjällä pitää olla syyteneuvotteluun lähettäessä hyvä tuntemus rangaistuskäytännöstä. Ilman näitä tietoja hänen on mahdotonta kertoa syyteneuvottelun aikana epäillylle riittäväällä täsmällisyydellä, miten tunnustus tulee rangaistukseen vaikuttamaan. (Tapani & Tolvanen 2015, 241.)

Ritva Sahavirta on kirjoittanut Akkusastoori-lehteen artikkelin, joka on julkaistu 14.4.2016. Siinä kerrotaan, että syyteneuvottelua on sovellettu noin 60 asiassa. Kun tarkastellaan näistä annettuja tuomioita, voidaan todeta, että yleensä syyttäjän sitoumus alennetusta vankeusrangaistuksesta on yhteneväinen tuomioistuimen kanssa. Tuomioistuin tuomitsi vain kolmessa tapauksessa hieman ankaramman rangaistuksen syyttäjän vaatimukseen verrattuna ja neljässä asiassa lievemmän. Suurin arvioero oli talousrikosasiassa, jossa syyttäjän vaatimuksena oli kahden vuoden ehdoton vankeusrangaistus ja tuomioistuimen tuomio oli yksi vuosi ja kymmenen kuukautta ehdollista vankeutta. (Sahavirta 2016.)

3.1.5 Pääkäsittely

Pääsääntöisesti tunnustamismenettelyssä tunnustettu teko käsitellään normaalissa pääkäsittelyssä. Pääkäsittely rikosasiassa on suullinen, välitön ja keskitetty (Jokela 2015, 70). Tutkinnanjohtajan esityksestä syyttäjä määrää esitutkinnan rajoitettavaksi ja allekirjoittaa alennussitoumuksen. Sen jälkeen syyttäjä laatii haastehakemuksen ja laittaa asian vireille käräjäoikeuteen. Tällöin pääkäsittely järjestetään ilman erityisiä kiirehtimisperusteita. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 7.)

3.2 Syyteneuvottelu

3.2.1 Syyteneuvottelu esitutkinnan aikana ja sen päätyttyä

Syyttäjällä on mahdollisuus järjestää epäillylle ja hänen avustajalleen syyteneuvottelu jo esitutkinnan aikana. Tämä vain siinä tapauksessa, että syyttäjä arvioi tutkinnanjohtajan alennussitoumusesityksen mukaan asian käsittelyn joutuisuuden edistyvän. Jos syyteneuvottelu järjestetään, tutkinnanjohtajan on myös oltava paikalla, koska kaikki sitoumukseen mahdollisesti tehtävät muutokset vaativat hänen esitystään. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 9.) Esitutkintaviranomaisilla työ vähenee vain siinä tapauksessa, jos menettelyyn lähdetään jo esitutkinnan varhaisessa vaiheessa (Sahavirta 2016).

Esitutkinnan aikana järjestetyn syyteneuvottelun tarkoituksena on nopeuttaa tuomioistuinkäsittelyä. Pääkäsittelyn sijaan asiaa tulee vireille lyhyessä määräajassa tunnistamisoikeudenkäynnissä ja heti käsittelyn päätteeksi julistetaan tuomio. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 9.) Syyteneuvottelujärjestelmä pyrkii siihen, että rikosprosessi tehostuu tehden oikeudenhoidon kustannuksista valtiolle mahdollisimman siedettäviä. Syyteneuvottelun onnistuessa suurin prosessiekonominen hyöty syntyy aina tuomioistuimille. (Sahavirta 2016.)

Syyteneuvottelu on mahdollista järjestää myös esitutkinnan valmistuttua tutkinnanjohtajan antamasta esityksestä, jonka syyttäjä on hyväksynyt. Koska esitutkinta on päättynyt, tutkinnanjohtajan esitys ei enää sido syyttäjää. Syyttäjällä on mahdollisuus syyteneuvottelussa sopia epäillyn kanssa, että tuomioesitys poikkeaa esitutkinnassa annetusta tunnustuksesta ja alennussitoumuksesta. Tässä yhteydessä syyttäjällä on myös mahdollisuus luopua toimenpiteistä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 9.)

Neuvottelun tuloksena laadittu tuomioesitys toimitetaan käräjäoikeuteen tunnistamisoikeudenkäyntiä varten. Pääsääntöisesti esitutkinnan aikana syyttäjä päättää tutkinnanjohtajan kanssa yhdessä, minkälainen esitys on hyväksyttävissä epäillyn tunnustuksen perusteella. Vaaditaan hyvin poikkeuksellinen tilanne, jotta syyttäjä muuttaisi jo hyväksymäänsä tutkinnanjohtajan esitystä. Jos tällaiseen tilanteeseen päädy-

tään, muutokset edellyttävät epäillyn ja asianomistajan suostumusta ja epäillyltä uutta tunnustusta, koska esitutkinta on päättynyt. Tutkinnanjohtajan hyväksyntää ei tarvita. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 9.)

3.2.2 Syyteneuvottelu syyteharkinnan aikana

Syyteneuvottelu on mahdollista järjestää esitutkinnan tai syyteharkinnan aikana sekä asian käräjäoikeudessa vireille tulon jälkeen ennen pääkäsittelyn aloittamista. Lähtökohtaisesti syyteneuvotteluun ryhdytään ennen kuin pääkäsittely käräjäoikeudessa alkaa. Näin menettelystä saadaan tässä vaiheessa suurin prosessiekonominen hyöty, joka ilmenee lähinnä odotettavissa olevan tuomioistuinkäsittelyn kestona. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 7–8.) Syyttäjän ei tule suostua enää pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen syyteneuvotteluun, eikä varsinkaan sen jälkeen, kun pääkäsittelyssä on vastaanotettu todistelu (Tapani & Tolvanen 2015, 232).

Syyteharkinnan aikana syyttäjä käyttää esitutkintayhteistyön jälkeen valmistunutta esitutkintapöytäkirjaa. Näin syyteneuvottelu pohjautuu kaikkeen siihen tietoon, jota syyttäjän näkemyksestä tarvitaan syytteen nostamiseksi. Syyttäjän vastuulla on kertoa epäillylle dokumentoidusti hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja hänen pitää varmistua epäillyn tunnustuksen vapaaehtoisuudesta ja tunnustuksen tosiasioiden vastaavuudesta. Syyteneuvottelussa näyttö ei perustu vain tunnustukseen tai annettuihin kertomuksiin, vaan syyttäjän on huolehdittava siitä, että asiaa on mahdollista ajaa näytöllisesti myös siinä tapauksessa, että tunnustus myöhemmin perutaan. (Sahavirta 2016, 397.)

Esityksen menettelyyn lähtemisestä voivat esittää esitutkintaviranomaiset, epäilty avustajineen tai tuomari. Syyttäjä päättää kuitenkin itsenäisesti, kutsuuko asianosaiset syyteneuvotteluun, missä laajuudessa heitä kutsutaan ja laaditaanko tuomioesitys neuvottelun päätteeksi. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 8.) Jos syyteneuvottelu järjestetään syyteharkintavaiheessa, se lisää syyttäjän työtä, mutta puolestaan vähentää sitä valitusasteissa ja käräjäoikeudessa (Sahavirta 2016).

3.2.3 Tunnustus ja oikeus sen perumiseen

Epäilty tai vastaaja saa syyteneuvottelujärjestelmässä lievennystä rangaistukseensa tunnustamalla. Lievennys ei koskaan kohdistu kanssavastajaan, vaan vain tunnustajan omaan odotettavissa olevaan rangaistukseen. Todistaminen rikoskumppanin käyttäytymisestä ei oikeuta rangaistuksen huojentamiseen, lievennyksen tulee aina perustua oman rikoksen tunnustamiseen. Syyttäjällä ei ole mahdollisuutta neuvotella syytteen sisällöstä, mutta sen sijaan hän voi harkintavaltansa puitteissa tarkistaa teonkuvausta neuvotteluissa ilmenneiden seikkojen perusteella. Syytteeseen liittyvät liitännäisvaatimukset (esim. liiketoimintakielto, menettämisseuraamus) jäävät sopimisen ulkopuolelle, samoin asianomistajan vahingonkorvausvaatimus. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 1.)

Rangaistusta suurempi uhka saattaa olla rikoksesta saadun hyödyn menettämisen uhka. Se jää kuitenkin neuvottelujen ulkopuolelle, menettelyseuraamus määräytyy syytteen teonkuvauksen perusteella. Syyttäjä päättää harkintavaltansa rajoissa teonkuvauksesta ja tunnustamalla epäilty hyväksyy syytteen sisällön. (Sahavirta 2016, 394.) Syyttäjä on velvollinen henkilökohtaisesti varmistamaan syyteneuvotteluun osallistuvan henkilöllisyyden. Pääsääntöisesti epäillyn on itse oltava neuvottelussa paikalla, koska syyttäjän on tavattava epäilty ainakin kerran henkilökohtaisesti ennen tunnustamisoikeudenkäyntiä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 12.)

Vastaajalla on mahdollisuus perua tunnustus ja suostumus tunnustamisoikeudenkäyntiin (Rautio 2015, 13). Tunnustuksen peruuttamiselle ei ole asetettu mitään erillisiä ehtoja, vaan vapaasti peruutettavissa oleva tunnustus on suomalainen keksintö. Lainsäädäntö mahdollistaa epäiltyjen ja vastaajien taktikoinnin, koska tunnustuksen peruuttaminen viivästyttää asian käsittelyä ja saattaa aiheuttaa rikoksesta olevan näytön katoamisen. Suomen syyteneuvottelujärjestelmä oikeuttaa peruuttamaan tunnustuksen vielä hovioikeudessakin, vaikka vastaaja on muutoksenhakuvaiheeseen mennessä tunnustanut rikoksen syyttäjälle sekä alioikeudessa järjestetyssä tunnustamisoikeudenkäynnissä. (Harakka 2016, 34–35.) Käytännössä rikoksesta epäillyn tunnustuksen peruuttamismahdollisuus johtaa usein siihen, että näyttöä hankitaan varmuuden vuoksi (HE 58/2013 vp, 7).

3.2.4 Syyttämättäjättämispäätös ja tuomioesitys

Syyttäjällä on mahdollisuus syyteharkinnan aikana jättää syyte nostamatta kaikista epäilyistä rikoksista, jos sama henkilö on epäilty kahdesta tai useammasta rikoksesta ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä. Tärkeän yksityisen tai yleisen edun niin vaatiessa, syyte on kuitenkin nostettava. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:8.2.) Yhdenkin teon tunnustaminen saattaa johtaa siis useamman muu teon syyttämättä jättämiseen ilman, että vastaaja olisi edes tunnustanut niitä. Syytteen ulkopuolelle voidaan rajata myös vanhimpia tai hankalasti selvitettäviä osatekoja, jos epäiltyä saadaan tunnustus pääosasta menettelyä. Syyttäjän päätöksen sitovuuteen ei vaikuta se, onko syyttämättäjättämispäätöksen kohteena oleva teko tunnustettu. (Linna 2015, 423.)

”Asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta vain, jos syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta taikka esitutkintaviranomainen tai syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta taikka että se keskeytetään tai lopetetaan” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:14). Syyteoikeus säilyy syyttämättäjättämispäätöksen kohteena olevan rikoksen asianomistajalla ja tällöin juttu tulee vireille normaalissa pääkäsittelyssä asianomistajan nostamana. Käytännössä asianomistajan syyteoikeutta voidaan käyttää vasta, kun epäilty peruuttaa tunnustuksensa tai tunnustamisoikeudenkäynnissä annettu tuomio on lainvoimainen. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 14.)

Tuomioesitys ei ole syyte, vaan se eroaa olennaisesti syyteestä olemalla sekä syyttäjän että vastaajan kannanotto asiassa (Linna 2015, 424). Tuomioesityksen edellytyksinä on, että epäilty tunnustaa ja suostuu tunnustamisoikeudenkäynnin käyttämiseen, syyttäjällä ja vastaajalla on oltava yhteneväinen näkemys syyksi luettavasta rikoksesta, teonkuvauksesta ja rikosnimikkeestä ja asianomistajan on suostuttava menettelyyn tai hänellä ei ole ollut vaatimuksia esitutkinnan aikana (Rautio 2015, 11). Tuomioesitys on mahdollista tehdä siinä tapauksessa, kun asianomistaja on ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa, tai suostuu asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:10.2 3 k).

Tuomioesitys laaditaan kirjallisena ja osapuolten pitää se päivätä ja allekirjoittaa (liite 1). Esityksessä ilmoitetaan syyttäjän ja vastaajan olevan yhtä mieltä syyksiluettavasta rikoksesta ja syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Syyttäjällä on mahdollisuus tuomioesityksessä ilmoittaa kantansa tuomittavan rangaistuksen lajiin ja määrään. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:10.3.)

Syyttäjän ja vastaajan antamat sitoumukset ilmaistaan tuomioistuimelle tuomioesityksenä. Tämän jälkeen tuomioistuin käyttää tuomiovaltaa harkintavallan rajoittuen kahteen seikkaan: vastaajan syyllisyyteen ilman varteenotettavaa epäilyä sekä lievennetyltä asteikolta rangaistuksen mittaamiseen. Tuomioesitys sitoo tuomioistuinta, joten tuomio tulee antaa juuri siitä rikosnimikkeestä, joka mainitaan tuomioesityksessä, mukaan lukien rikosnimikkeen törkeysasteet. (Linna 2015, 425.)

Tuomioesityksestä vapautumisen edellytykset ovat syyttäjällä ja vastaajalla erilaiset. Syyttäjä voi peruuttaa päätöksensä vain laissa säädetyillä edellytyksillä. Jotta syyttäjä vapautuu tuomioesityksestä, vastaajan pitää peruuttaa tunnustuksensa tai suostumuksensa tunnustamisoikeudenkäyntiin tai asiassa ilmenee uutta selvitystä, jonka mukaan syyttäjän päätös perustuu olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin. Vastaajan vapautumista eivät koske vastaavat edellytykset, vaan hänellä on oikeus, milloin tahansa ilman perusteluja peruuttaa tunnustus tai suostumus tunnustamisoikeudenkäyntiin. (Linna 2015, 426.)

3.2.5 Hyödyntämiskielto

Jos tuomioesitystä ei tehdä, epäillyn tai vastaajan lausumia, jotka on annettu syytneuvottelun yhteydessä, ei saa käyttää rikosasiassa todisteena (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:10a.6). Hyödyntämiskiellosta tulisi informoida epäiltyä tai vastaajaa ja käytännössä hyödyntämiskielto koskisi niitä lausumia, jotka on annettu neuvottelujen aloittamisen jälkeen. Aiemmin esitutkinnassa annettujen lausumien hyödyntämistä todisteena ei ole estetty. (HE 58/2013 vp, 28.)

Perustelut hyödyntämiskieltoon liittyvät siihen, että neuvotteluihin halutaan luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri. Lakia mietittäessä on pidetty kohtuuttomana, jos epäillyn tai vastaajan lausumia hyödynnetään tilanteissa, joissa hän on aidosti pyrkinyt tuomioesityksen tekemiseen, mutta neuvottelut kuitenkin päättyvät hänestä riippumattomista syistä. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun toinen rikokseen osallinen kieltäytyy tuomioesityksestä. (Harakka 2016, 37.) Hyödyntämiskielto ei katso lausuman muotoa. Kuulopuhetodistelua lausumista ei saa esittää ja tuomioesitysluonnoksiin tai syyttäjälle lähetettyihin sähköposteihin tai muihin viesteihin sisältyvät lausumat ovat hyödyntämiskiellossa. (HE 58/2013 vp, 28.)

3.2.6 Asianomistajan asema

Asianomistaja on rikoksella välittömästi loukattu taikka vaarannettu oikeushyvän haltija (Vuorenpää 2014, 12). Syyteneuvottelussa asianomistajan asema on vahva, koska vain yksi asianomistaja voi estää menettelyn käyttämisen. Hänen ei myöskään tarvitse perustella kantaansa mitenkään. Vaikka useat tekoon osalliset ja lukuisat vahinkoa kärsineet muut asianomistajat suostuisivat syyteneuvottelun käyttöön, yksi rangaistusvaatimuksen omaava asianomistaja voi estää koko menettelyn. Tällaisessa tapauksessa yksi asianomistaja määrää valtion varojen käytöstä, muiden asianomaisten ja vastaajien oikeudenkäyntikuluista ja epäillyn rangaistuslennusmahdollisuudesta tunnustamalla. (Sahavirta 2016, 392.)

Jos asianomistaja suostuu menettelyn käyttöön, hän menettää toissijaisen syyteoikeutensa. Syyttäjän on selvennettävä asianomistajalle suostumuksen merkityksestä ja korostettava sitä, että toissijainen syyteoikeus palautuu vain, jos epäilty peruuttaa tunnustuksensa (Valtakunnansyyttäjävirsto 2015, 10). Asianomistaja ei voi peruuttaa kerran annettua suostumustansa tunnustamisoikeudenkäyntiin (Tapani & Tolvanen 2015, 234).

Kun asianomistajalta tiedustellaan suostumusta tunnustamisoikeudenkäyntiin, hänelle on päätöksenteon perusteeksi esitettävä luonnos tuomioesityksestä sekä häntä mahdollisesti koskevista toimenpiteistäluopumispäätöksistä (Valtakunnansyyttäjävirsto 2015, 10). Asianomistaja voi esittää korvausvaatimuksensa myös tunnusta-

misoikeudenkäynnissä, hän menettää vain oikeuden vaatia rangaistusvaatimusta. Jos asianomistaja on läsnä istunnossa, hänelle on varattava tilaisuus lausua tuomioesityksestä. (Tapani & Tolvanen 2015, 234.)

Asianomistajalla on mahdollisuus sopia epäillyn kanssa vahingonkorvausvaatimuksestaan ja tästä he voivat neuvotella myös syyteneuvottelun ulkopuolella. Korvausvaatimusten ei tulisi olla syyteneuvottelun pääasia. Jos epäilty ja asianomistaja pääsevät sopimukseen vahingonkorvauksesta, tästä on mahdollista laatia erillinen asiakirja ja se on mahdollista toimittaa käräjäoikeudelle tuomioesityksen liitteenä. Tämän asiakirjan laatiminen jää asianomistajan ja epäillyn tehtäväksi. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 10.)

3.2.7 Avustajan määrääminen

Syyteneuvottelu pyrkii tuomioesityksen laatimiseen. Neuvottelun tarkoituksena on saavuttaa yksimielisyys tuomioesityksestä ja käsitellä asia nopeutetusti tunnustamisoikeudenkäynnissä. Kohteena syyteneuvottelulle on se, minkälainen vaikutus tunnustuksella ja mahdollisilla toimenpiteistöluopumispäätöksillä on syyttäjän käsityksen mukaan asiassa määrättävään rangaistukseen. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 10–11.)

Epäillylle tai vastaajalle pitää määrätä neuvottelua varten avustaja, jollei hän nimenomaisesti halua itse huolehtia puolustuksestaan. Avustaja on määrättävä myös silloin, jos epäilty tai vastaaja ei kykene puolustamaan itseään tai jos hän on alle 18-vuotias. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:10a.2.) Avustaja on määrättävä myös tunnustamisoikeudenkäyntiä varten, jollei vastaaja huolehdi itse puolustuksestaan. Avustaja on kuitenkin määrättävä aina tilanteissa, joissa kyseessä on alle 18-vuotias tai vastaaja kykenemätön puolustamaan itseään. (Leppiniemi 2015, 2.)

KKO:2012:32 on esimerkki tapauksesta, jossa A ei ollut ymmärtänyt tekonsa vakavuutta ja oli jättänyt avustajan hankkimatta. A:lle oli vaadittu rangaistusta törkeästä veropetoksesta, kirjanpitorikoksesta, väärennyksestä ja törkeästä petoksesta. Vaadittu vahingonkorvaus oli yli 60000 euroa. Korkein oikeus katsoi, että oikeudenmukaisen

oikeudenkäynnin vuoksi A:lle olisi pitänyt määrätä puolustaja viran puolesta. Hovi-oikeuden päätös ja käräjäoikeuden tuomio kumottiin ja asia palautettiin takaisin käräjäoikeuteen. (KKO:2012:32.)

”Oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja” (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 15:2.1). Tässä vaiheessa on tarkoituksenmukaista asettaa avustajalle oikeudenkäyntiavustajaa koskevat vaatimukset, jotta samalla henkilöllä olisi mahdollisuus huolehtia avustamisesta menettelyn kaikissa vaiheissa. Kyseessä on epätavallinen menettely, joten epäilyyn oikeusturvan kannalta on perusteltua, että hänen avustajanaan toimii asianajaja, ns. lupalakimies tai julkinen oikeusavustaja. He ovat lain mukaan kelpoisia toimimaan asianosaisen avustajana esitutkinnassa. (HE 58/2013 vp, 26–27.)

4 TUNNUSTAMISOIKEUDENKÄYNTI

4.1 Tunnustamisoikeudenkäyntimenettely

4.1.1 Valmisteluvaihe

”Kun tuomioesitys on tehty, syyttäjän on toimitettava tuomioesitys ja asiaa koskeva esitutkinta-aineisto sekä muu tarpeelliseksi katsottava aineisto tuomioistuimelle ilman aiheetonta viivytystä. Asia tulee vireille, kun tuomioesitys saapuu tuomioistuimen kansliaan.” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 1:10a.4.) Samalla kertaa voi tulla käsiteltäväksi samaa vastaajaa koskeva tuomioesitys sekä yksi tai useampi häntä kohtaan nostettu syyte. Tuomioistuin käsittelee tunnustamisoikeudenkäynnissä varsinaisen tuomioesityksen ohella myös muut siinä tarkoitettuun rikokseen perustuvat vaatimukset. (HE 58/2013 vp, 29.)

”Tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 30 päivän kuluessa asian vireille tulosta. Jos tunnustamisoikeudenkäynti peruutetaan, uusi on pidettävä 30 päivän kuluessa

päivästä, jona se oli tarkoitus toimittaa. Jos tuomioesityksen puutteellisuus tai epäselvyys taikka muu tärkeä syy vaatii, määräaika voidaan määrätä pidemmäksi.” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 5b:2.1.) Asia olisi tarkoitus saada käsitte-lyyn mahdollisimman joutuisasti, koska vastaajan suostuttua tuomioesitykseen, perusteena on paitsi lievempi rangaistus myös halu saada asialle pääte piste nopeasti. Jos tunnustamisoikeudenkäyntiä ei voida mainitussa ajassa pitää haastamisvaikeuksien tai muiden pakottavien syiden vuoksi ja käsittely joudutaan peruuttamaan, uusi tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 30 päivän kuluessa päivästä, jolloin oikeudenkäynnin oli tarkoitus olla. Määräajan pidentäminen onnistuu myös tuomioesityksen puutteellisuuden tai epäselvyyden tai muun tärkeän syyn vuoksi. Tällainen syy on esimerkiksi se, että samaa vastaajaa koskeva toinen tuomioesitys on perusteltua ottaa käsitte-lyyn yhdessä ensimmäisen kanssa. (HE 58/2013 vp, 29.)

Tunnustamisoikeudenkäynnissä läsnäolopakko on syyttäjällä, vastaajalla ja vastaajan oikeudenkäyntiavustajalla. Jos lain edellytykset täyttyvät, vastaajan on mahdollista huolehtia itse puolustuksestaan. Asianomistajan ei ole pakko olla paikalla, jos hänellä ei ole vaatimuksia. Jos hänellä taas on yksityisoikeudellisia vaatimuksia, joita syyttäjä ei aja, on hänelle varattava tilaisuus olla läsnä. (HE 58/2013 vp, 29.) Tunnustamisoikeudenkäynti ei ole mahdollista asianomistajavetoisena. Tuomioistuimien kutsuu asianosaiset tunnustamisoikeudenkäyntiin normaalilla tiedoksiantomenettelyllä, ei haasteella.

Valmisteluvaiheessa on tarkoitus puuttua tuomioesityksen puutteisiin tai epäselvyyksiin. Näin vältetään yllätyksiltä istunnossa. Tuomioesityksen osalta on mahdollista arvioida, vastaako teonkuvaus otsikointia, onko syyte oikeus vanhentunut, sisältääkö tuomioesitys riittävästi informaatiota seuraamusharkintaa varten ja onko rangaistus oikeuskäytännön mukainen. Tunnustuksen vapaaehtoisuuden ja oikeudellisuuden arviointi on mahdollista vasta istunnossa. (Kumpula 2015, 6–9.)

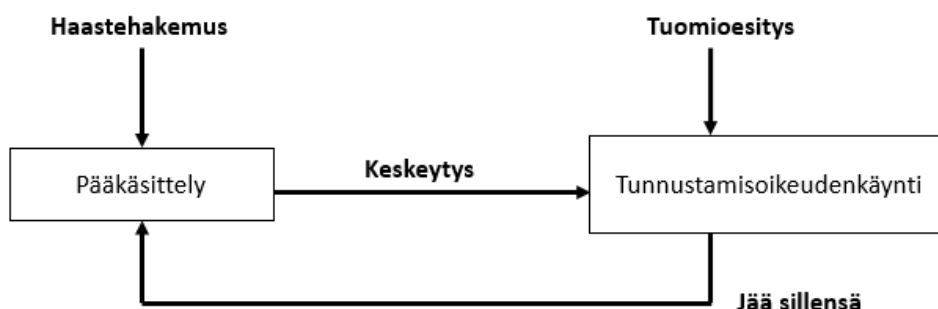
4.1.2 Syyte oikeuden vanhentuminen

”Oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeus, ei vanhennu. Syyte oikeus vanhentuu, jollei syytetty ole nostettu

- 1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,
- 2) kymmenessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta,
- 3) viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, ja
- 4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.” (Rikoslaki 39/1889, 8:1.)

Jos syyteoikeuden vanhentuminen ei ole jo katkennut rikoslain (39/1889) 8:3:n nojalla, syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa epäillyn allekirjoittaessa tuomioesityksen. (kuvio 2). Jos tuomioesitys tehdään jutusta, joka sittemmin jää tutkimatta, ei syyteoikeuden vanhentuminen katkea. (Rikoslaki 39/1889, 8:3a.) Syyteoikeuden vanhentuminen ei ole katkennut, jos epäilty päättää myöhemmin perua tunnustuksensa. Jos syyteoikeuden vanhentumisaika on päättymässä lyhyen ajan sisällä, syyteoikeuden vanhentuminen on mahdollista estää toimittamalla asiaa koskeva haastehakemus tuomioistuimelle vain tätä tarkoitusta varten. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 17.)

SYYTEOIKEUDEN VANHENTUMINEN

Kuvio 2. Syyteoikeuden vanhentuminen. (Sahavirta 2015, 14.)

4.1.3 Oikeudenkäynnin kulku

Ratkaistaessa rikosasiaa tunnustamisoikeudenkäynnissä käräjäoikeuden puheenjohtajana toimii laamanni tai käräjätuomari. Käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 2:6a.) Vaihtoehtoina ovat myös lautamies- tai kolmen tuomarin kokoonpano. Jos syyteasian kanssa järjestetään yhteiskäsittely, jolloin tunnustamisoikeudenkäynti on pääkäsittelyn yhteydessä, pysyy sama kokoonpano molemmissa. Käräjänotaari ei voi toimia puheenjohtajana. (Määttä 2015, 44.) Asianosaisista läsnäolopakko on syyttäjällä ja vastaajalla sekä hänen mahdollisella avustajallaan. Asianomistajalle varataan syyttäjän ajamattomassa siviilivaatimustapauksessa tilaisuus olla läsnä.

”Tunnustamisoikeudenkäynnissä on, jollei tuomioistuim toisin päättä, seuraavassa järjestyksessä:

- 1) syyttäjän tehtävä selkoa tuomioesityksen sisällöstä ja muista siihen liittyvistä seikoista sekä esiteltävä tarpeellisessa määrin asiaa koskeva esitutkinta-aineisto;
- 2) tuomioistuimen tiedusteltava vastaajalta, tunnustaako hän edelleen rikoksen ja suostuu asian käsittelyyn tässä luvussa säädetyssä menettelyssä sekä ymmärtääkö hän muiltakin osin tuomioesityksen sisällön ja merkityksen, sekä pyrittävä varmistautumaan, että esitys vastaa hänen tarkoitustaan;
- 3) varattava vastaajalle tilaisuus muutoin lausua tuomioesityksestä ja esitutkinta-aineistosta;
- 4) varattava asianomistajalle tilaisuus lausua tuomioesityksestä;
- 5) käsiteltävä muut vaatimukset;
- 6) annettava asianosaisille tilaisuus esittää loppulausuntonsa.

Tuomioistuimen tulee valvoa, että asia tulee asianmukaisesti käsitellyksi eikä asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta. Tuomioistuimen tulee kysymyksen poistaa asianosaisten lausuntojen epäselvyyksiä ja puutteellisuuksia.” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 5b:3.)

Tuomioistuim voi siis päättää itse, miten tunnustamisoikeudenkäynnissä edetään. Lain mukaan edettäessä syyttäjä aloittaa tekemällä selkoa tuomioesityksestä ja esittelee esitutkinta-aineiston pääpiirteittäin. Hän esittelee rikoksen perustavat seikat, kertoo rikosnimikkeen valinnan sekä muut oikeudelliset näkökohdat. Syyttäjä käy läpi

myös tunnustuksen merkityksen rangaistuksen alentamiseen. (Kumpula 2015, 11.) Tunnustamisoikeudenkäynnissä ei oteta lainkaan vastaan henkilötodistelua, vastaajan ja asianomistajan henkilökohtaista kuulemista lukuun ottamatta (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 19).

Tuomari varmistaa kyselemällä vastaajan suostumusta menettelyyn, ymmärryksen käsittelyn merkityksestä sekä tunnustuksen oikeudellisuuden ja vapaaehtoisuuden (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 19). Tarvittaessa vastaajaa voidaan vielä informoida suostumuksen merkityksestä tavallisesta oikeudenkäynnistä ja eräisiin siihen liittyvien oikeuksien luopumisena, esimerkiksi oikeus esittää ja kommentoida näyttöä. Tuomioistuin myös kontrolloi, että menettely on syyteneuvottelussa asianmukainen. (Kumpula 2015, 13.)

Tuomioistuin tiedustelee vastaajalta tunnustaako hän ja vastaanotettava tunnustus on suullista näyttöä. Jos tarvetta ilmenee, tuomioistuin voi tehdä kysymyksiä tunnustuksen vapaaehtoisuuden ja oikeudellisuuden kontrolloimiseksi. Asianosaisilla on myös mahdollisuus esittää kysymyksiä, jos ne ovat asian kannalta olennaisia. (Rautio 2015, 26.) Syyttäjän mitatessa rangaistusesityksensä valmiiksi alennetulta asteikolta ja tuodessaan julki käsityksensä normaalirangaistuksen konkreettisesta määrästä, avustajan tehtäväksi jää lähinnä päämiehen tunnustuksen sisällön ja vapaaehtoisuuden tunnustaminen (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 19).

Asianomistajalla on mahdollisuus lausua tuomioesityksestä, vaikkei hän tuomioesityksen osapuoli olekaan. Asianomistaja on menettänyt oikeutensa vaatia rangaistusta, kun hän on suostunut menettelyyn tai ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole rangaistusvaatimusta. Pääsäännön mukaisesti asianomistajan suostumus ei ole peruuttavissa. (Rautio 2015, 29.) Poikkeuksena tästä kuitenkin löytyy KKO:2002:12. Asianomistaja oli esitutkinnassa ilmoittanut, ettei hänellä ole rangaistusvaatimusta, mutta käräjäoikeudessa hän kuitenkin yhtyi virallisen syyttäjän syytteeseen. Käräjäoikeuden mielestä hän oli menettänyt syyteoikeutensa, mutta korkein oikeus katsoi tuomiosta ilmenneillä perusteilla, ettei asianomistaja ollut sitovasti luopunut ilmoituksellaan syyteoikeudestaan. (KKO:2002:12.)

Tämän jälkeen käsittelyyn otetaan tekoon mahdollisesti liittyvät muut vaatimukset kuten menettämisseuraamukset, liiketoimintakielto ja eläintenpitokielto. Nämä eivät ole osa tuomioesitystä, koska näistä asioista ei ole mahdollista sopia. Jos tuomioistuimen mielestä tuomioesitystä tulisi tarkistaa esimerkiksi rikosnimikkeen, teon konkretisoinnin tai tunnusmerkistön tarkemman yksilöinnin osalta, osapuolet voivat neuvotella tuomioesityksen muuttamisesta. Tuomioesitystä ei voi muuttaa tuomarin toimesta, mutta asianosaiset voivat yhdessä tuoda muutokset tuomioistuimen hyväksyttäväksi. Lopuksi asianosaisille varataan tilaisuus esittää loppulausunto ja käydään läpi avustajien palkkiot. (Määttä 2015, 28; Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015, 20.)

4.1.4 Tuomio

”Tuomioistuimen on annettava tuomioesityksen mukainen tuomio, jos:

- 1) vastaaja on antanut 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun tunnustuksen ja suostumuksen;
- 2) tunnustuksen vapaaehtoisuudesta ja oikeellisuudesta ei jää varteenotettavaa epäilyä ottaen huomioon myös asiaa koskeva esitutkinta-aineisto;
- 3) tuomioistuin lukee syyksi rikoksen tuomioesityksen mukaisesti;
- 4) esityksen hyväksymiselle ei ole muutoin estettä. Tuomiossa on lisäksi ratkaistava muut rikokseen perustuvat ja asian käsittelyyn liittyvät vaatimukset.” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 5b:4.) Lähtökohtaisesti tuomio on perusteltava oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 11:4:n mukaisesti (Kumpulainen 2015, 18).

Tuomion edellytyksenä on vastaajan oikeudelle antama tunnustus sekä suostumus menettelyyn. Tunnustuksen on oltava vapaaehtoinen ja oikeudellisuudesta ei saa jäädä varteenotettavaa epäilyä. Tuomioesityksen mukaisen teonkuvauksen ja nimekkeen on vastattava toisiaan eli rikosnimike pitää tulla hyväksytyksi. Myöskään esityksen hyväksymiselle ei saa olla muuta estettä. Tällaisia ovat esimerkiksi syyteoikeuden vanhentuminen, puute prosessinedellytyksissä, neuvottelun epäasianmukaisuus tai epäily tunnustuksen aitoudesta. (Määttä 2015, 30–31; Rautio 2015, 32.)

Rangaistus mitataan rikoslain (39/1889) 6:8a:n mukaiselta alennetulta asteikolta ottaen huomioon yleiset mittaamisperusteet ja tunnustuksen merkitys sekä antamisaika. Rangaistusta määrättäessä tekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannesta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Jos rikoksesta on säädetty ankarammaksi rangaistukseksi vankeutta määrääjäksi, tuomioistuimella on mahdollisuus määrätä rangaistukseksi vankeuden sijasta sakkoa, jos siihen on erityisiä syitä. (Rikoslaki 39/1889, 6:8a.2.)

Tunnustuksen perusteella tuomioistuimella on velvollisuus noudattaa lievennettyä rangaistusasteikkoa. Kun rangaistusta määrätään, huomioon otetaan yleiset rangaistuksen määräämisen ja mittaamisen perusteet. Vasta sen jälkeen lähtökohdaksi 1/3:lla alennettu rangaistus. Mitä aiemmin vastaaja tunnustaa, sitä enemmän hän saa rangaistukseensa alennusta. Samalla huomioidaan muut samanaikaiset lieventämisperusteet, joilla on tosiasiallinen vaikutus konkreettiseen rangaistukseen. (Määttä 2015, 48–49.) Lieventämisperusteita ovat esimerkiksi rikoksen tekeminen alle 18-vuotiaana tai rikoksen jääminen yritykseen (Tapani & Tolvanen 2011, 88).

Tuomioistuin voi määrätä erityisestä syystä vankeuden sijasta sakkoa. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi useat lieventämisperusteet tai syytetyn myötävaikuttaminen merkittävästi rikoksen selvittämiseen. Tuomioistuimella on myös perusteluvelvollisuus, joten rangaistus pitää ilmoittaa sekä ilman tunnustusta että tunnustuksen jälkeen alennettuna. Jos tuomioesityksessä on useita rikoksia, kaikkien syyksi luettujen rikosten osalta ilmoitetaan molemmat rangaistukset erikseen. Vasta tämän jälkeen annetaan kaikista tunnustuksen perusteella alennetuista rangaistuksista yhteinen rangaistus. (Määttä 2015, 49–50.)

4.1.5 Sillensä jättäminen

Jollei tuomioistuin anna tuomiota, asia jätetään sillensä. Tuomioistuimelle kuuluu kuitenkin vaatimuksesta avustajan palkkion ratkaiseminen ja kysymykset, jotka koskevat muita asian käsittelystä aiheutuneita kuluja. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 5b:5.1.) Asia jää sillensä, jos vastaajalta ei ole saatu suostumusta tai

tunnustusta. Riittämätön näyttö, rikosnimike ei vastaa teonkuvausta tai tunnustuksen oikeellisuudesta jää varteenotettava epäily ovat myös syitä asian sillensä jättämiseen. Siinä tapauksessa vaatimuksesta ratkaistaan vain palkkio- ja kuluvaatimukset. (Kumpulainen 2015, 22; Rautio 2015, 35.)

”Jos asia jätetään sillensä, vastaajan lausumia, jotka on annettu 1 luvun 10 a §:ssä tarkoitetun neuvottelun tai tässä luvussa säädetyn käsittelyn yhteydessä, ei saa käyttää todisteena rikosasiassa” (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 5b:5.2). Asian jäädessä sillensä epäillyn tai vastaajan lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelussa tai tunnustamisoikeudenkäynnissä, koskee hyödyntämiskielto. Hyödyntämiskielto ei kuitenkaan koska lausumia, jotka on annettu ennen syyteneuvottelua. (Määttä 2015, 38.)

Asian jäädessä sillensä syyttäjä voi viedä sen pääkäsittelyyn, toimituttaa lisätutkintaa tai yrittää uutta tuomioesitystä (Sahavirta 2015, 19). Tapauksesta riippuen asianosaisille voidaan antaa tilaisuus uuden tai korjatun tuomioesityksen laatimiseen. Sillensä jättäminen ei saa oikeusvoimaa, vaan mahdollisuuksina on syyte tai uusi tuomioesitys. (Rautio 2015, 36.)

Asia voidaan sillensä jättämisen ohella jättää myös tutkimatta, jos oikeudenkäynnin edellytyksissä on puute. Voi olla, että käräjäoikeus ei ole toimivaltainen, asianosaiset eivät ole prosessikelpoisia, asia on jo aiemmin ratkaistu tai asia on vireillä toisaalla. Puute on mahdollista korjata myöhemmin uudella tuomioesityksellä. (Määttä 2015, 39.)

4.1.6 Muutoksenhakuoikeus

Ensisijainen tarkoitus muutoksenhakujärjestelmällä on tarjota asianosaiselle mahdollisuus korjata virheellisenä pitämänsä alemman tuomioistuimen ratkaisu ylemmässä tuomioistuimessa (Jokela 2015, 615). ”Muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan hovioikeudelta valittamalla. Käräjäoikeuden tuomioon ja lopulliseen päätökseen sekä samassa yhteydessä tehtyyn muuhun ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla, jollei muutoksenhakua ole erikseen kielletty.” (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 25:1.)

Tuomiota koskee normaali muutoksenhakuohjaus, sillä ei ole omia säännöksiä muutoksenhausta. Sillensä jättäminen sen sijaan ei ole muutoksenhakukelpoinen ratkaisu, siitä ei saa valittaa. Tutkimatta jättämisestä sen sijaan on taas mahdollista valittaa. (Kumpula 2015, 25.) Ratkaisuun, jolla asia oikeudenkäyntiväitteen johdosta jätetään tutkimatta, haetaan muutosta valittamalla (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 16:3).

4.2 Tunnustamisoikeudenkäynti osana syyteneuvottelua

Etelä-Pohjanmaalla ei ollut ensimmäistäkään syyteneuvottelua läpivietynä kesään 2016 mennessä, vaikka menettelyä olisi ollut mahdollista käyttää jo vuoden 2015 alusta lähtien. Sain Pohjanmaan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä Harri Ala-Lahdelta vihjeen, jotta ottaisin yhteyttä Länsi-Suomen syyttäjänviraston talousrikossyyttäjä Heikki Mäkelään, koska hän on käyttänyt menetelmää Suomessa eniten. Satakunnan käräjäoikeudessa tunnustamisoikeudenkäyntejä olikin läpivietynä jo toistakymmentä ja sain heiltä 17 tuomiota tutkittavakseni. Näistä päädyin keskittymään kahteen, toinen käsitteli törkeää petosta ja toisessa tunnustamisoikeudenkäynti oli käyty vasta hovioikeudessa. Länsi-Suomen syyttäjänviraston talousrikossyyttäjä Heikki Mäkelää haastattelin sähköpostitse.

Myös Etelä-Pohjanmaalla syyteneuvottelut lähtivät vihdoin käyntiin. Pääsin seuraamaan kolme elokuussa järjestettyä tunnustamisoikeudenkäyntiä ja puhelimitse sain haastateltua niissä syyttäjänä toiminutta Pohjanmaan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä Harri Ala-Lahtea. Hän kokeili syyteneuvottelua ensimmäisenä Etelä-Pohjanmaalla.

4.2.1 Satakunnan käräjäoikeuden tunnustamisoikeudenkäynti

Satakunnan käräjäoikeus antoi tuomionsa 15.6.2015 asiassa, jossa käsiteltiin törkeää petosta. Vastaja oli yrityksen vastaavana työnjohtajana teettänyt avopuolisonsa omakotitalon perusparannusta ilman lupaa yrityksen työntekijöillä 11 079,84 euron arvosta. Hän oli myös ostanut avopuolisonsa omakotitalon peruskorjaustyömaalle tarvikkeita 55 864,91 euron arvosta sekä ATK-tarvikkeita itselleen yrityksen nimissä

ilman yhtiön lupaa 2 265 euron arvosta. Näin menetellen vastaaja oli aiheuttanut yhtiölle yhteensä 69 209,75 euron suuruisen taloudellisen vahingon samalla erehdyttäen yrityksen henkilökuntaa. Huomattavan hyödyn tavoittelun vuoksi rikosta pidettiin törkeänä. (Satakunnan kärjäoikeuden tuomio asiassa R 13/1860.)

Asiassa käytiin syyteneuvottelu 10.6.2015, jonka tuloksena syyttäjä toimitti kärjäoikeudelle hänen ja vastaajan allekirjoittaman tuomioesityksen. Tuomioesityksessä syyttäjän näkemys rangaistuksesta oli ehdollinen 8 kuukauden vankeusrangaistus. Kärjäoikeus toimitti asiassa tunnustamisoikeudenkäynnin 15.6.2015 ja päättyi oikeuskäytännön mukaisena siihen, että ehdollinen yhdeksän kuukauden rangaistus olisi oikeudenmukainen seuraus vastaajan menettelystä. Tunnustuksen vuoksi rangaistus lieveni ehdolliseksi kuuden kuukauden vankeudeksi. (Satakunnan kärjäoikeuden tuomio asiassa R 13/1860.)

4.2.2 Vaasan hovioikeudessa toimitettu tunnustamisoikeudenkäynti

Satakunnan kärjäoikeus oli antanut tuomion törkeästä kirjanpitorikoksesta 13.2.2015. Kyseinen juttu käsittelee vastaajien keskinäistä liiketoimintaa, jossa on myyty metallialan yrityksestä ylijäänyttä messinkiromua väärillä tositteilla tulouttamatta sitä kirjanpitoon. Rikokset ovat tapahtuneet vuosina 2006–2012 ja asianomistaja vaati vastaajia yhteisvastuullisesti korvaamaan törkeästä veropetoksesta ja törkeän veropetoksen avunannosta johtuvana maksamatta olevan veron määrän 272 319,19 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaisine korkoineen tuomion antamisesta lähtien. Myyjänä toiminut vastaaja veloitettiin vielä korvaamaan Verohallinnolle törkeästä veropetoksesta johtuvana maksamatta olevan veron määrän 289 340,95 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaisine korkoineen tuomion antamisesta lähtien. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.)

Asiaa oli käsitelty kärjäoikeudessa tavallisessa pääkäsittelyssä ja ostajana toiminut vastaaja sai ehdollista vankeusrangaistusta yhden vuoden ja kuusi kuukautta, 50 tuntia yhdyskuntapalvelua sekä viiden vuoden liiketoimintakiellon. Asianomistajan korvausvaatimuksen lisäksi vastaajat veloitettiin yhteisvastuullisesti korvaamaan Verohallinnon oikeudenkäyntikulut. Myyjänä toiminut vastaaja sai yhteensä kaksi vuot-

ta ja kaksi kuukautta vankeutta, viiden vuoden liiketoimintakiellon ja menetti sotilas-arvonsa. Hänen kohdallaan vakuustakavarikko määrättiin pidettäväksi voimassa 555 639 euron määräisenä, kunnes vahingonkorvaus on saatu maksettua, se on peritty ulosottoteitse tai asiasta päätetään toisin. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.)

Molemmat vastaajat olivat ilmoittaneet määräajassa tyytymättömyyttä koko tuomioon, joten asia siirtyi Vaasan hovioikeuden käsiteltäväksi. Ostajana toiminut vastaaja oli valituksessaan ja sen täydennyksessä vaatinut yhden syytekohtan enemmälti hylkäystä, rangaistuksensa lieventämistä ja liiketoimintakiellon lyhentämistä kolmeen vuoteen. Myös yhteisvastuulliseen korvaussummaan hän on vaatinut alennusta. Syyttäjä ja Verohallinto ovat valitukseen vastatessaan vaatineet vastaajan valituksen hylkäämistä. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.)

Tämän vastaajan osalta on käyty syyteneuvottelu 1.10.2015 ja hovioikeus on samana päivänä toimittanut tunnustamisoikeudenkäynnin. Vastaaja oli sittenkin tunnustanut syytekohtan, johon aiemmin oli vaatinut suurimmalta osin hylkäystä. Syyttäjä sitoutui vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti ja Verohallinto oli antanut suostumuksensa tuomioesitykseen. Syyttäjän tuomioesityksessä oli yhteinen yhden vuoden ja kuuden kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus, jonka oikeudenmukaisuudesta vastaaja oli yhtä mieltä syyttäjän kanssa. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.)

Hovioikeus lausui, että ilman vastaajan myötävaikutusta käräjäoikeuden tuomiota ei olisi ollut aihetta muuttaa. Yhtä syytekohtaa koskevan tunnustuksen vuoksi rangaistus lievennettiin syyttäjän tuomioesityksen mukaiseksi. Rangaistusta määrättäessä otettiin huomioon, että tunnustus koski vain yhtä syytekohtaa ja tunnustaminen tapahtui vasta hovioikeudessa. Tällaisessa tilanteessa tunnustamisen merkitys jää pienemmäksi kuin silloin, kun se tapahtuu prosessin alkuvaiheessa ennen pääkäsittelyä. Vastaaja peruutti valituksensa korvausvelvollisuuden ja liiketoimintakiellon osalta, jolloin käräjäoikeuden tuomio jäi siten niiden osalta voimaan. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.)

Myyjänä toimineen vastaajan valituksen osalta hovioikeus toimitti pääkäsittelyn. Hän oli vaatinut kahden syytekohtan tutkimatta jättämistä, yhden syytekohtan osalta syytteiden enemmälti hylkäämistä, vankeusrangaistuksen alentamista ja sen ehdolliseksi määräämistä sekä korvausvelvollisuuksien alentamista. Hovioikeus hylkäsi vastaajan valituksen, eikä muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. (Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.) Vastaaja haki vielä korkeimmalta oikeudelta valituslupaa, mutta hänelle ei sitä myönnetty.

4.2.3 Länsi-Suomen talousrikossyyttäjä

Länsi-Suomen syyttäjänviraston talousrikossyyttäjä Heikki Mäkelällä on Suomessa eniten kokemusta syyteneuvottelun käytöstä. Hän innostui asiasta kokeiltuaan syyteneuvottelua ja todettuaan sen käyttökelpoisuuden. Osasyynä siihen, että juuri hän on menettelyä Suomessa eniten käyttänyt, on ollut se, että hänellä on ollut hyvin paljon juttuja. Niitä oli paljon vireillä eri oikeusasteissa ja hän siivosi syyteneuvottelun avulla niitä pois. Varsinkin talousrikoksiin syyteneuvottelu sopii oikein hyvin, koska niissä tutkinta-, syyteharkinta- ja käsittelyajat istunnossa ovat pitkiä ja menettelyn avulla saadaan todellista resurssisäästöä. (Mäkelä henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2016.)

Todelliset säästöt ovat keskittyneet oikeudenkäynteihin. Tunnustamisoikeudenkäynnin kesto on yleensä noin puoli tuntia ja syyteneuvottelun asiakirjojen laatimiseen menee enintään tunti. Suurin säästö on tullut jutussa, jossa olisi ollut 87 kuultavaa. Asian käsittely käräjäoikeudessa olisi vienyt noin kolme viikkoa, mutta syyteneuvottelun myötä tunnustamisoikeudenkäynti vei vain puoli tuntia. Tunnustamisoikeudenkäynnit eivät yleensä päädy hovioikeuteen, toisin kuin talousrikoksille edelleen melkein järjestään käy. (Mäkelä henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2016.)

Syyttäjän työmäärä vähenee yleensä vain käräjille valmistautumisen ja itse käräjäoikeuden osalta. Myös työnkuva on muuttunut niin, että tarvittaessa käydään neuvotteluja. Vaikka avustajan käyttö ei syyteneuvottelussa pakollista olekaan, ilman avustajaa se ei tule onnistumaan. Vastapuolen pitää olla tunnustuksen merkityksestä ja oikeuskäytännön mukaisesta rangaistuksesta perillä. Asiat sovitaan etukäteen avustajan kanssa

ja itse syyteneuvottelutilaisuus on lähinnä asiakirjojen läpikäyntiä ja niiden allekirjoittamista. (Mäkelä henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2016.)

4.2.4 Etelä-Pohjanmaan tunnustamisoikeudenkäynnit

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeudessa käsiteltiin laajaa talousrikosjuttua, jossa syytettyjä oli yhteensä 12. Yhdenvertaisuuden vuoksi kaikille menettelyyn sopiville vastajille on pitänyt ehdottaa syyteneuvotteluun lähtemistä, mutta vain kolme tähän tilaisuuteen tarttui. Tunnustamisoikeudenkäynnit järjestettiin normaalin pääkäsittelyn yhteydessä, joten käräjäoikeuden kokoonpano oli sama koko käsittelyn ajan. Puheenjohtajana toimi käräjätuomari ja mukana oli myös kaksi lautamiestä. Jokaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä paikalla olivat syyttäjän lisäksi asianomistaja, vastaaja ja hänen avustajansa.

Ensimmäisessä tunnustamisoikeudenkäynnissä 17.8.2016 syyksi luetut rikokset olivat törkeä veropetos ja törkeä kirjanpitorikos, jotka ovat tapahtuneet vuosina 2009–2014. Syyttäjä aloitti tekemällä selon tuomioesityksen pääkohdista ja esittelemällä asiaa koskevan esitutkinta-aineiston. Tämän jälkeen asianomistaja, tässä tapauksessa Verohallinnon edustaja, kertoi vaatimuksensa. Vastaajan avustajalla ei ollut kommentoitavaa teonkuvauksesta, eikä asianomistajan vaatimuksista.

Seuraavaksi syyttäjä esitti rangaistusvaatimuksensa. Syyttäjän näkemys rangaistuksesta oli 3 vuotta ehdotonta vankeutta, joka alennetun rangaistusasteikon mukaan alenisi 2 vuoteen ehdotonta vankeutta. Syyttäjä mainitsi, että kyseessä on ensikertalainen, joten esitetystä tuomiosta istuttavaksi tulisi puolet. Syyttäjä esitti myös viiden vuoden liiketoimintakiellon määräämistä. Avustajan mielestä rangaistusvaatimus kuulosti korkealta ja hän halusikin kiinnittää huomiota vastaajan yhteistyöhaluisuuteen jo esitutkinnan aikana sekä hänen tutkintavankeusaikaansa. Vastaaja on ollut tutkintavankeudessa 8.10.–13.11.2013. Avustajan ehdotuksena oli yhdistelmä-rangaistus, jossa olisi sekä ehdollista vankeusrangaistusta että yhdyskuntapalvelua.

Vastaaja itse ei halunnut koko tunnustamisoikeudenkäynnin aikana sanoa mitään. Vastaajan avustaja halusi vielä lopuksi kiinnittää tuomioistuimen huomion siihen,

että jos vastaajan seuraamus tuomitaan ehdottomana, hän tulee menettämään työpaikkansa, jossa on ollut palkkatyöläisenä vuodesta 2014. Avustajan mukaan tämä vastaaja on syytetyistä ainoa, joka tulee maksamaan tai edes yrittää maksaa jotain, mutta tuomion myötä tämä asia voi muuttua. Muita puheenvuoroja ei enää käytetty ja puheenjohtaja ilmoitti, että tuomio annetaan kansliassa 9.9.2016.

Tuomioistuimen näkemys poikkesi syyttäjän tuomioesityksestä. Vaikka käräjäoikeus katsoikin, että vastaajan rikokset ovat erittäin vakavia ja hänen menettelynsä on ollut moitittavaa, hänelle on silti mahdollista tuomita ehdollista vankeutta. Tuomioistuin otti huomioon vastaajan ensikertalaisuuden, yhteistyöhalukkuuden jo esitutkinnan aikana sekä sen tosiasian, että ehdoton vankeusrangaistus todennäköisesti johtaisi työpaikan menettämiseen ja se taas vaikeuttaisi huomattavan suurista korvausvastuista suoriutumista. Näin ollen vastaajalle tuomittiin kaksi vuotta ehdollista vankeutta ja sen ohella 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

Tuomiolauselmassa yhteinen rangaistusseuraamus on yksi vuosi ehdollista vankeutta, 90 tuntia yhdyskuntapalvelua ja viiden vuoden liiketoimintakielto. Korvausvelvollisuus Verohallinnolle vältetyistä elinkeinotulon veroista, arvonlisäveroista, ennakonpidätyksistä ja työnantajan sosiaaliturvamaksuista on yhteensä 748 744,24 euroa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen 9.9.2016 lähtien. Samoin Verohallinnon oikeudenkäyntikulut 400 euroa tulevat vastaajan korvattavaksi. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

Tunnustamisoikeudenkäyntejä käytiin kaksi 18.8.2016. Ensimmäisessä vastaaja oli tunnustanut hänen syykseen luetut kaksi rekisterimerkintärikosta, kaksi törkeää kirjanpitorikosta, törkeän velallisen epärehellisyys, liiketoimintakiellon rikkomisen ja kaksi törkeää veropetosta. Asia eteni syyttäjän asian esittelystä, asianomistaja Verohallinnon vaatimuksien kautta vastaajan avustajalle, joka myönteli mukana. Sen jälkeen siirryttiin syyttäjän rangaistusvaatimuksiin, jolloin syyttäjä muisteli tapaavansa vastaajan kanssa nyt neljättä kertaa samoissa merkeissä. Syyttäjä vaati tuomioesityksessä vastaajalle kahden vuoden ehdotonta vankeutta.

Vastaaja halusi itse käyttää mahdollisuutensa sanoa jotain. Hän kertoi muuttaneensa elämäntapojaan ja pyrkivänsä maksamaan mahdollisimman suuren osan vastuullaan olevista korvauksista. Hän myös toivoi vankeusrangaistuksen tuomitsemista ehdollisena ja mahdollisesti sen ohella yhdyskuntapalvelua. Vastaaja on vuosina 2014–2016 tuomittu kerran ehdolliseen vankeuteen ja sen ohella yhdyskuntapalveluun, kerran ehdottomaan vankeuteen ja kerran ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Hän on vuosina 2005–2010 syylistynyt muun muassa törkeään työeläkevakuutusmaksupetokseen, kolmeen törkeään kirjanpitorikokseen, törkeään veropetokseen, törkeään velallisen epärehellisyyteen ja kolmeen rekisterimerkintärikokseen sekä vuonna 2014 törkeään rattijuopumukseen. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

Tällä kertaa kyseessä on kaikkiaan kahdentoista vakavan rikoksen kokonaisuus, joiden tekoajat ajoittuvat vuosille 2009–2014. Käräjäoikeus katsoi, että tunnustuksen vuoksi vastaaja saa jo rangaistukseensa melko huomattavan alennuksen. Teot ovat kuitenkin vakavia ja niitä on monia, joten vankeusrangaistusta ei voi määrätä ehdollisena. Käräjäoikeus yhtyi syyttäjän tuomioesitykseen ja tuomitsi vastaajan yhteiseen kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tuomiolauselmassa muina rikosoikeudellisina seuraamuksina vastaaja tuomittiin menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä yhteensä 465 112 euroa sekä viiden vuoden liike-toimintakieltoon. Verohallinnolle vastaaja veloitetaan korvaamaan yhteensä 692 056,94 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaisineen viivästyskorkoineen 9.9.2016 lukien. Muiden asianomistajien korvaukset yhteensä ovat 36 355,09 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaan vaihtelevista päivämääristä lukien. Vastaajan tulee korvata myös Verohallinnon oikeudenkäyntikulut 400 euroa. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

Toinen tunnustamisoikeudenkäynti 18.8.2016 koski kuutta avunantoa törkeään veropetokseen, yhden avunannon törkeään kirjanpitorikokseen ja törkeään kiskomman. Syyttäjä aloitti asian esittelyllä ja asianomistajana Verohallinto kertoi seuraavaksi vaatimuksensa. Vastaajan avustaja ilmoitti seuraavaksi, että kaikki mainitut syytekohtat tunnustetaan. Syyttäjän tuomioesityksessä rangaistusvaatimuksena oli vuoden pituinen ehdollinen vankeus ja sen ohessa 50 tuntia yhdyskuntapalvelua. Myös vas-

taajan avustajan seuraamustoiveena oli ehdollinen vankeusrangaistus ja sen lisäksi yhdyskuntapalvelua.

Vastaaja on vuosina 2005–2013 tuomittu kerran yhdyskuntapalveluun, kerran ehdotomaan vankeuteen ja kerran ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Vuosina 2005-2013 hän on syylistynyt muun muassa törkeään kiristykseen, törkeään kirjanpitorikokseen, kahteen törkeään veropetokseen, parituksen yritykseen, luvattoman alkoholipitoisen aineen valmistukseen ja välittämiseen ja huumausainerikokseen. Vastaajalle on tuomittu ehdoton vankeusrangaistus jo lähes kymmenen vuotta sitten ja ehdonalaiseen vapauteen hän on päässyt heinäkuussa 2009. Nyt tuomittava rangaistus voi siten olla ehdollinen. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

Tuomiolauselmassa vastaajalle on tuomittu yksi vuosi ehdollista vankeutta ja 50 tuntia yhdyskuntapalvelua, syyttäjän tuomioesityksen mukaisesti. Valtiolle rikoksen tuottamana hyötynä vastaaja veloitetaan korvaamaan yhteensä 67 300 euroa. Yhteisvastuullisesti samana päivänä käsitellyn toisen tunnustamisoikeuden vastaajan kanssa Verohallinnolle korvattavaksi veloitettiin 30 270 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen 9.9.2016 lukien. Yhteisvastuullista korvattavaa Verohallinnolle veloitettiin myös edellisenä päivänä tunnustamisoikeudenkäynnissä olleen vastaajan kanssa 177 782 euroa korkolain 4 § 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen 9.9.2016 lukien. Myös Verohallinnon oikeudenkäyntikulut 400 euroa jäävät vastaajan maksettavaksi. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.)

4.2.5 Pohjanmaan kihlakunnansyyttäjä

Harri Ala-Lahti toimi syyttäjänä kaikissa edellä mainituissa Etelä-Pohjanmaalla järjestetyissä tunnustamisoikeudenkäynneissä. Syyteneuvottelun käyttö oli hänelle uusi asia ja hän olikin ensimmäinen syyttäjä, joka menettelyä Etelä-Pohjanmaalla käytti. Hänen mielestään menetelmän uutuus tuotti hieman lisätyötä, varsinkin ensimmäinen syyteneuvottelu. Jatkossa hän kuitenkin aikoo jatkaa syyteneuvottelun käyttöä, koska

”ei se niin kummallinen menetelmä sitten ollutkaan”. (Ala-Lahti henkilökohtainen tiedonanto 29.8.2016.)

Syyteneuvottelulla todella saavutetaan prosessiekonomisia säästöjä, koska jos normaalisti käsittely veisi kolme päivää ja valmisteluun menisi yksi päivä, menettelyn avulla oikeudenkäynti vie puoli tuntia ja tuomioesityksen tekeminen noin kaksi tuntia. Säästö on huima, jos kolmesta päivästä päästään kolmeen tuntiin ja nyt periaatteessa istunnon valmistelu jää kokonaan pois. Talousrikosjutuissa käsittelyt ovat yleensä pitkiä. (Ala-Lahti henkilökohtainen tiedonanto 29.8.2016.)

Vastaajalla pitää ehdottomasti olla avustaja, muuten neuvotteluista ei tule mitään. Avustajalle lähetetään muistio, jossa haastehakemus on sellaisenaan mukana. Siitä näkee syyttäjän näkemyksen asiasta ja mukana on myös muistio syyteneuvottelun edellytyksistä sekä vastaajan oikeuksista. Tähän mennessä avustaja on käynyt asian jo niin hyvin vastaajan kanssa läpi, että erillistä neuvottelua ei enää tarvita. (Ala-Lahti henkilökohtainen tiedonanto 29.8.2016.) Yllä mainituissa Etelä-Pohjanmaalla järjestetyissä tunnustamisoikeudenkäynneissä kahdessa aloite syyteneuvotteluun oli tullut vastaajan avustajalta, yhdessä syyttäjä itse oli ottanut yhteyttä asian tiimoilta.

Syyteneuvottelun parhaimmat hyödyt saavutetaan ehdottomasti esitutkinnan aikana, silloin tuomioesityksestä voi päästä neuvottelemaan. Syyteharkintavaiheessa neuvotteluvaraa ei enää ole, vaan tuomioesitys on jo valmiina. Jos tuomioesitys ei kelpaa vastaajalle, vaihtoehtona on asian normaali käsittely. Kolmasosan alennus normaaliin tuomioon on kuitenkin ihan hyvä alennus, joten ehdottomasti se kannattaa tilaisuuden tullen käyttää. (Ala-Lahti henkilökohtainen tiedonanto 29.8.2016.)

Syyttäjän työ on syyteneuvottelujärjestelmän myötä hieman muuttunut. Syyttäjän pitää tavata vastaaja ainakin kerran ennen tunnustamisoikeudenkäyntiä. Ennen paikalla kävivät vain tutkinnanjohtajat ja poliisit, nykyään avustaja tulee vastaajan kanssa allekirjoittamaan tuomioesitystä. Syyttäjältä vaaditaan myös uudenlaista pelisilmää, koska tuomioesityksen sisältö ei välttämättä miellytä vastaajaa niin paljon, jotta hän heti sen allekirjoittaisi. Näin kävi yhden yllä mainitun tapauksen vastaajan kanssa, mutta rauhallisesti vaihtoehdot kertaamalla ja antamalla hieman aikaa ajattelulle

tuomioesitys saatiin allekirjoitettua. (Ala-Lahti henkilökohtainen tiedonanto 29.8.2016.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Syyteneuvottelua on maailmalla käytetty jo kauan, Suomessa se sai omanlaisensa muodon käyttöönotettuna vasta vuoden 2015 alusta. Suomalaisessa versiossa tietyt rikokset on rajattu menettelyn ulkopuolelle ja vastaajalla on rajaton tunnustamisen peruutusosoikeus. Kuitenkin menettelyn käyttöä ehkä hieman arastellaan, koska Etelä-Pohjanmaallakin ensimmäiset tunnustamisoikeudenkäyntiin johtaneet syyteneuvottelut käytiin vasta elokuussa 2016. Syyteneuvottelun käyttöä jo heti alkuvaiheessa kokeilleet ovat taas tehtaalleet sen avulla jo monia tuomioita ja saavuttaneet menettelyn avulla tarkoituksenmukaisia prosessiekonomisia säästöjä. Satakunnan käräjäoikeudesta löytyi tunnustamisoikeudenkäynnin tuloksena annettuja tuomioita jo parikymmentä kesään 2016 mennessä.

Opinnäytetyöstäni huomaa, että syyteneuvottelu on aiheena laaja. Ehkä juuri äkkiseltään monimutkaiselta kuulostava ohjeistus edellytyksineen ja vaatimuksineen on saanut menettelyn käyttöönoton joissakin paikoissa lykkääntymään. Kuitenkin haastatteleistani kahdesta syyttäjistä huomaa, että ensimmäisen kerran kokeilun jälkeen menettely tulee jättämään pysyvästi käyttöön. Heillä oli muutenkin yhtenäisiä näkemyksiä menettelystä, vaikka heidän lähtökohtansa olivat hyvin erilaiset. Syyttäjän työtä se syyteneuvottelu välttämättä varsinaisesti vähennä, mutta tuomioistuimessa käytettyyn aikaan sillä on jo suurikin vaikutus.

Alun perin tarkoitukseni oli tutkia syyteneuvottelua hieman toisesta näkökulmasta. Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei kuitenkaan ollut vielä kerättynä tilastoja minkälaisiin juttuihin syyteneuvottelua on käytetty tai millaisiin rangaistuksiin niissä on päädytty. Myöskään itse prosessiekonomisista säästöistä ei vielä ollut mitään tilastoja kerättynä. Jatkotutkimuksia ajatellen olisi hyvin mielenkiintoista saada tietää, miten paljon syyteneuvottelulla oikeasti saavutetaan prosessiekonomisia säästöjä. Tuomio-

istuimessa käytettyyn aikaan se ainakin näyttää suorasti vaikuttavan, lyhentämällä päivien istunnot tuntien mittaisiksi.

Tunnustamisoikeudenkäynnit tulevat siis Etelä-Pohjanmaallakin lisääntymään. Oli hyvin mielenkiintoista päästä katsomaan heti alusta alkaen, kuinka menettelyssä käytännössä toimitaan. Tunnustamisoikeudenkäynnin helppous pääsi yllättämään. Puoli tuntia on suhteellisen lyhyt aika, mutta menettelyn myötä sinä ajassa ehtii käsittelemään vaikkapa 26 syytekohtaa. Tunnustaminen toimii ainoana todisteena, joten muuta todistelua ei oteta vastaan. Satakunnan käräjäoikeuden talousrikossyyttäjä Heikki Mäkelällä oli oikein hyvä esimerkki saavutetuista säästöistä: jutussa olisi ollut 87 kuultavaa ja käräjillä olisi pitänyt olla kolme viikkoa, nyt kaikki oli puolessa tunnissa ohi.

5.1 Tulevaisuuden näkymiä

Syyteneuvottelun käyttö tulee varmasti lisääntymään tulevaisuudessa ympäri Suomen. Jatkossa nähdään miten menettelyn vaatimus avustajan käyttämiseen vaikuttaa rahan säästämiseen. Tutkimistani jutuista pääsääntöisesti avustajan palkkio jää valtion vahingoksi. Toisaalta, se on varmasti pieni kulu verrattaessa tuomioistuimissa saavutettuun säästöön.

Talousrikoksia yleisesti pidetään tylsinä, koska niissä käydään vain lukuja läpi ja kuulusteltavia on useita. Omasta mielestäni talousrikokset ovat mielenkiintoisia sen vuoksi, että niihin eivät kaikki pysty. Tutkimistani tapauksistakin selviää, että korvausvaatimussummat eivät todellakaan ole mitään pieniä. Ehkäpä tunnustamisoikeudenkäynnin käyttö tekee talousrikoksista hieman vähemmän puuduttavia, koska asia saadaan käsiteltyä puolessa tunnissa. Menettely on keventynyt huomattavasti normaalista käytännöstä, kun viikoista on päästy tunteihin.

Tulevaisuudessa muitakin oikeusprosesseja on tarkoitus keventää. Oikeusministeriö on asettanut 14.9.2016 työryhmän kehittämään keinoja, joilla oikeudenkäyntiin liittyvät käytännöt kevennetään sekä rikos- että riita-asioissa. Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotukset ratkaisukokoonpanojen keventämiseksi käräjäoikeuksissa,

hovi oikeuksissa ja korkeimmassa oikeudessa. Toimeksianto ei tässä vaiheessa koske lautamiesjärjestelmän muuttamista. Lisäksi työryhmän valmisteltavaksi tulevat ehdotukset, joilla lievennetään syytetyn henkilökohtaista läsnäolovelvollisuutta oikeudenkäynnissä sekä lisätään tuomioistuimissa videokuulemisen käyttöä. (Oikeusministeriön www-sivut 2016.)

Taustalla työryhmän asettamiselle ovat hallitusohjelman tavoitteet, joilla rikosprosesseja saadaan nopeutettuja ja mahdollistetaan tuomioistuinten keskittyminen ydintehtäviinsä, lyhennetään tuomioistuinten käsittelyaikoja muun muassa tuomioistuinten kokoonpanosäännöksiä joustavoittamalla sekä edistetään tuomioistuinten digitalisointia esimerkiksi videokuulemisen käyttöä lisäämällä. (Oikeusministeriön www-sivut 2016.) Nähtäväksi jää mitä muutosehdotuksia tämä työryhmä saa aikaan.

LÄHTEET

Ahola, R., Pajuniemi, A. & Pajukangas, S. 2016. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2015. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 19.9.2016.
http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1459753681075/Files/10_2016_Tuomioistuinten_tyotilastoja2015.pdf

Ala-Lahti, H. 2016. Kihlakunnansyyttäjä, Pohjanmaan syyttäjänvirasto. Seinäjoki. Puhelinhaastattelu 29.8.2016. Haastattelijana Kati Kannisto. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Esitutkintalaki. 2011. L 22.07.2011/805 muutoksineen.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 15/1848.

European Court of Human Rights www-sivut. 2014. Viitattu 31.7.2016.
[http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142672#{%22itemid%22:\[%22001-142672%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142672#{%22itemid%22:[%22001-142672%22]})

Harakka, K. 2016. Tunnustuksen peruuttamisen ongelmat syyteneuvottelujärjestelmässä. Teoksessa P. Koponen, R. Lahti & E. Konttinen-Di Nardo (toim.) Kirjoituksia rikosprosessioikeudesta. Helsinki: Helsingin hovioikeus, 29–40.

HE 58/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Jokela, A. 2015. Pääkäsittely, todistelu ja tuomio. Helsinki: Talentum.

KKO:2002:12.

KKO:2012:32.

KKO:2016:45.

Kukkonen, R. 2012. Rikos- ja prosessioikeuden perusteet. Viitattu 14.3.2016.
http://wanda.uef.fi/oikeustieteet/luennot12-13/Rikos-ja_prosessioikeuden_perusteet22112012_Reima.pdf

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa. 1997. L11.07.1997/689 muutoksineen.

Leppiniemi, R. 2015. Syyteneuvottelu asianajajan näkökulmasta. Luento Oikeusministeriön koulutuspäivänä 16.1.2015.

- Linna, T. 2015. Syytteen muuttaminen ja tarkistaminen, syyteneuvottelu ja oikeusvoima. *Defensor Legis* 3, 417–435. Viitattu 28.8.2016. https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/defensor_legis/15370.pdf
- Mahla, J. 2015. Syyteneuvottelu. AMK-opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu.
- Melander, S. 2015. Rikosoikeuden peruskysymyksiä. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.
- Mäkelä, H. 2016. Talousrikossyyttäjä, Länsi-Suomen syyttäjänvirasto. Pori. Sähköpostihaastattelu 27.6.2016. Haastattelijana Kati Kannisto. Muistiinpanot haastatellijan hallussa.
- Määttä, P. 2015. Syyteneuvottelut ja oikeudenkäynti. Luento Oikeusministeriön koulutuspäivänä 16.1.2015.
- Oikeudenkäymiskaari. 1734. L 1.1.1734/4 muutoksineen.
- Oikeusministeriön www-sivut. 2014. Viitattu 14.8.2016. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/syyteneuvottelumahdolliseksiensivuodenalusta.html>
- Oikeusministeriön www-sivut. 2016. Viitattu 25.9.2016. <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/oikeudenkayntijaoikeuslaitos/oikeusprosessienkeventaminen.html>
- OMML 26/2012. Syyteneuvottelu ja syyttämättä jättäminen.
- Peltonen, M. 2015. Syyteneuvottelu Suomessa: toteutuuko prosessiekonomia? AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- PeVL 7/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.
- Rautio, J. Syyteneuvottelu. Lainsäädännön sisältö ja yleiset periaatteet. Luento Oikeusministeriön koulutuspäivänä 16.1.2015.
- Rautio, J. & Frände, D. 2016. Todistelu. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kommentaari. Helsinki: Edita.
- Rikoslaki. 1889. L 19.12.1889/39 muutoksineen.
- Sahavirta, R. 2015. Syyteneuvottelujärjestelmä. Luento Oikeusministeriön koulutuspäivänä 16.1.2015.
- Sahavirta, R. 2016. Suomen syyteneuvottelujärjestelmä on ihmis- ja perusoikeusmyönteinen. Akkusastoori 1. Viitattu 26.08.2016. <http://vksv.fi/akkusastoori/fi/index/akkusastoorit/akkusastoori12016.html>

Sahavirta, R. 2016. Syyteneuvottelu – kun käytäntö kohtaa teorian. Teoksessa A. Keinänen, R. Kukkonen & M. Kilpeläinen (toim.) Oikeustieteiden moniottelija – Matti Tolvanen 60 vuotta. Helsinki: Edita, 385–398.

Satakunnan käräjäoikeuden tuomio asiassa R 13/1860.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2011. Rikosoikeus: rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki: Talentum.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2013. Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. Helsinki: Talentum.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2015. Syyteneuvottelun ongelmia. Defensor Legis 2, 229–247. Viitattu 28.8.2016. https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/defensor_legis/15173.pdf

Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2011. Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Tolvanen, M. 2013. Kriminaalipoliittinen näkökulma syyteneuvotteluun. Teoksessa V. Hinkkanen. & L. Mäkipää (toim.) Suomalainen kriminaalipolitiikka: näkökulmia teoriaan ja käytäntöön: Tapio Lappi-Seppälän juhla-kirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, 330–343.

Vaasan hovioikeuden tuomio asiassa R 15/377.

Valtakunnansyyttäjänviraston www-sivut. 2015. VKS: 2015:6. Ohje syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta. Viitattu 14.8.2016. http://www.vksv.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vksnyleisetohjeet/KgOxITc9f/Syyteneuvottelu_ohje.pdf

Valtakunnansyyttäjänviraston www-sivut. 2015. Muistio syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta. Viitattu 27.8.2016. http://www.vksv.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedostot/vksnyleisetohjeet/liitteet/JtBJk5sQB/Syyteneuvottelu_muistio_liitteinen.pdf

Vuorenpää, M. 2014. Asianomistajan oikeudet rikosprosessissa. 2. uud.p. Helsinki: Talentum.

Yle Uutisten www-sivut. 2016. Viitattu 19.8.2016. http://yle.fi/uutiset/syyteneuvotteluista_iso_saasto_ei_lievennysautomaatti_valkokaulusrikollisille/8624927

LIITE 1

1

**POHJANMAAN
SYYTTÄJÄNVIRASTO**
Seinäjoen palvelutalustoimisto
Juhonkatu 4, 4 krs
Puhelin 02956 26800 Fax 02956 26009

MUISTIO
syyteneuvottelusta

18.8.2016

Asianro
R 14/4820 ja R
14/4765

Neuvottelu tuomioesityksen tekemiseksi

Aika: 18.8.2016

Paikka: Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus

Asia: Tuomioesityksen tekeminen asioissa R 14/4820 ja R 14/4765.

Läsnä: - kihlakunnansyyttäjä Harri Ala-Lahti
- epäilty
- epäillyn asiamies
- asianomistaja Verohallinto
- muut asianomistajat syyttäjän edustamana

1 Neuvottelun edellytykset (ROL 1:10)

Syyttäjä oli kutsunut asianosaiset neuvotteluun, koska asiaa R 14/4820 saattaisi olla perusteltua käsitellä ROL 5b luvun mukaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Syyttäjä arvioi asian syyteharkinnan ja käsittelyn tuomioistuimessa kestävän ilman syyteneuvottelua 2-3 päivää. Menettelyyn ryhtymisellä on siten saatavissa lain tarkoittamaa prosessieconomista hyötyä.

Tekokokonaisuus on kuvattu tähän asiaan liittyvässä tuomioesityksessä.

Syyteneuvottelun edellytykset täyttyvät asiassa, koska

- siinä on kyse tavanomaista laajemmasta rikosasiasta,
- asiaan ei syyttäjän käsityksen mukaan liity mitään sellaisia tulkinnanvaraisia oikeuskysymyksiä, mitkä estäisivät asian käsittelyn tunnustamisoikeudenkäynnissä,
- tuomioesityksen tekeminen on perusteltua huomioiden asian laatu, esitettävät vaatimukset ja rikokseen liittyvät osallisuuskysymykset.

Syyttäjä on ennen neuvottelua keskustellut mahdollisuudesta tuomioesityksen tekemiseen ja mahdollisesta tuomioesityksen sisällöstä erikseen asianomistajan edustajan ja vastaajan avustajan kanssa.

Syyttäjä on ennen neuvottelua lähettänyt luonnoksen tuomioesityksestä asianomistajalle ja vastaajan asiamiehelle.

2 Asianosaisten käytössä ollut aineisto

Todettiin, että kaikilla asianosaisilla on tuomioesityksen tekemisestä harkitessaan ollut käytössään seuraavat asiakirjat:

- Esitutkintapöytäkirja 8360/R/14379/13, 8360/R/14236/13, 8360/R/11369/13, 8360/R/12181/12, 8360/R/11361/13 ja 8360/R/11875/13.
- Asianomistajan kirjalliset vaatimukset

3 Asianosaisten oikeudet

Syyttäjä totesi tuomioesityksen merkityksestä ja siihen liittyvistä asianosaisten oikeuksista:

Syyttömyysolettama

Epäillylle on kerrottu, että häntä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on oikeudenkäynnissä näytetty toteen. Näin ollen epäillyllä on oikeus myös syyteneuvottelussa olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä selvittämiseen eikä hänellä ole velvollisuutta pysyä totuudessa.

Oikeus avustajaan (ROL 1:10a:2)

Vastaajilla on oikeus saada syyteneuvottelua varten avustaja.

Tunnustaminen ja suostumus (ROL 1:10:2)

Syyteneuvottelussa voidaan tehdä tuomioesitys, jos epäilty vapaaehtoisesti ja tosiasioita vastaavasti tunnustaa syyllistyneensä tuomioesityksessä kuvattuun rikokseen sekä suostuu asian käsittelemiseen tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioesityksen tekeminen edellyttää, että asianomistaja on ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa, tai vaatimuksia esittävä asianomistaja suostuu asian käsitteelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Jos asianomistaja suostuu asian käsittelemiseen tunnustamisoikeudenkäynnissä, hän menettää toissijaisen syyteoikeutensa.

Syyteneuvottelun kohde (ROL 1:10:3)

Syyteneuvottelun kohteena voi olla vain vastaajalle tuomittavan rangaistuksen määrä. Tunnustuksen johdosta vastaaja saa lievennyksen rangaistukseen ja asia käsitellään joutuisasti. Syyttäjä voi lisäksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla vastaajan tunnustuksen johdosta jättää syytteen nostamatta osasta epäillyistä rikoksista.

Suostumuksen peruuttamisoikeus

Epäillyllä/vastaajalla on rikosprosessin kaikissa vaiheissa mahdollisuus peruuttaa tunnustuksensa ja suostumuksensa. Käräjäoikeus jättää asian tällöin sillensä. Jos tunnustus peruutetaan hovioikeudessa, syyttäjä voi tehdä vastavalituksen ja vaatia rangaistusta normaalin asteikon mukaisesti. Syyttäjä voi tällöin myös harkita toimenpiteistäluopumispäätösten peruuttamista.

Jos tunnustus peruutetaan, syyttäjä voi peruuttaa syyttämättäjättämispäätöksensä ja nostaa syytteen tavanomaisessa oikeudenkäynnissä.

Asianomistaja ei voi peruuttaa suostumustaan. Syyteoikeus palautuu

kuitenkin asianomistajalle, jos epäilty/vastaaaja peruuttaa tunnustuksensa tai tuomioistuin jättää asian sillensä.

Syyttäjän peruuttamisoikeus (ROL 1:11:2)

Syyttäjä voi peruuttaa tuomioesityksen ja syyttämättäjättämispäätöksen, jos päätös on perustunut olennaisesti puutteelliseen tai virheellisiin tietoihin, taikka jos epäilty/vastaaaja peruuttaa tunnustuksen tai suostumuksen.

Ylemmällä syyttäjällä on aina oikeus ottaa asia uudelleen ratkaistavakseen.

Tunnustamisoikeudenkäynnistä (ROL 5b luku)

Tunnustamisoikeudenkäynnissä asia käsitellään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5b luvussa säädettyssä järjestyksessä.

Vastaaajan tulee olla läsnä tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioesityksessä syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta rikoslain 6 luvun 8a §:ssä tarkoitetun lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Tuomioistuin ei ole sidottu syyttäjän esittämään rangaistusvaatimukseen, mutta on velvollinen soveltamaan rikoslain 6 luvun 8a §:ssä säädettyä lieventämisperustetta.

Asianomistajalla on oikeus esittää rikokseen perustuva vahingonkorvausvaatimus, joka voidaan käsitellä tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioistuin voi antaa tuomioesityksen mukaisen tuomion tai jättää asian sillensä.

Tunnustamisoikeudenkäynnissä annetusta tuomiosta on muutoksenhakuoikeus.

Hyödyntämiskielto (ROL 1:10a.6 ja 5b:5.2)

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10a §:n 6 momentissa säädetään, että jos tuomioesitystä ei tehdä, vastaajan lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelun yhteydessä, ei saa käyttää todisteena rikosasiassa. Vastaavasti 5b luvun 5 §:n mukaan, jos asia jätetään sillensä tunnustamisoikeudenkäynnissä, vastaajan lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelussa tai tunnustamisoikeudenkäynnissä, ei saa käyttää todisteena rikosasiassa.

Julkisuudesta

Yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 6 luvun 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan esitutkinta-aineisto sekä syyteneuvottelun järjestämiseen ja tuomioesityksen laatimiseen liittyvät asiakirjat ovat salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa.

4 Asianosaisten suostumukset

Todetaan asianosaisten antamat suostumukset menettelyyn.

5 Tuomioesityksen sisältö

Syyttäjä selostaa tuomioesityksen sisällön. Syyttäjä toteaa teonkuvauksen ja esittelee sitä tukevan pääasiallisen näytön. Syyttäjä esittää alennussitoumuksensa mittaamisperusteineen.

Todetaan asianosaisten avustajineen tutustuneen kaikkeen käsillä olevaan

aineistoon.

6 Epäilyn tunnustus

Epäilyn tunnustuksen sisältö todettiin kirjatun tuomioesitykselle tunnustuksen mukaisesti.

7 Tuomioesityksen tekeminen

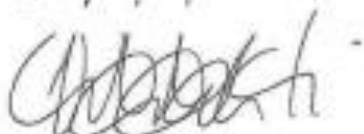
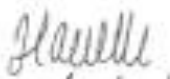
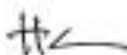
Todettiin kaikkien asianosaisten hyväksyneen ja allekirjoittaneen tuomioesityksen.

Neuvottelu todettiin päättyneeksi klo

Muistioon on kirjattu oikein neuvottelujen sisältö:

Seinäjoki 18.8.2016

Allekirjoitukset

Harri Ala-Lahti

Liitteet

Tuomioesitys

POHJANMAAN SYYTTÄJÄNVIRASTO

Juhonkatu 4

60320 SEINÄJOKI

Puhelin 02956 26800 Fax 02956 26009

TUOMIOESITYS

Sjän dnro R 14/4820 ja R 14/4765

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus

Syyttäjä	Harri Ala-Lahti Kihlakunnansyyttäjä	Syytekohtissa
Vastajat		1-8
Asianomistajat	VEROHALLINTO	1-6 8

SYYTE

Vaadin rangaistusta seuraavista rikoksista:

1. TÖRKEÄ VEROPETOS, avunanto

(8380/R/0014379/13)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 1 §, 2 §

30.7.2010 - 18.4.2012 HELSINKI

Teonkuvaus:

on auttanut ja

() toiminnassa tehdyn törkeän veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa on siirtänyt pankkitileille varoja eri suuruisissa erissä ilman liikeloudellista perustetta yhteensä 66.013 euroa, on pyynnöstä nostanut varat ja antanut ne , jonka jälkeen on maksanut pimeitä palkkoja, kuten oli kanssa sopinut asiasta. Kerrotulla varojen kierrätyksellä on tietien vähennetty myös tulosta.

palkkio varojen kierrätyksestä on ollut 4.950 euroa.

ASIAKIRJATODISTELU:

1) s. 14-15, rahasiirrot

2. TÖRKEÄ VEROPETOS, avunanto

(8360/R/0014236/13)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 1 §, 2 §

18.11.2011 - 15.6.2012 HELSINKI

Teonkuvaus:

on auttanut ja
 () toiminnassa tehdyn törkeän
 veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa
 on siirtänyt i
 toiminimen, toiminimen ja pankkitileille
 varoja eri suuruisissa erissä ilman liikeloudellista perustetta
 yhteensä 78.995 euroa. on ilmoittanut
 rahaerän saapuneen tämän käytössä olleille pankkitileille, josta
 on nostanut varat ja antanut ne , jonka jälkeen
 on palauttanut varat palkkiollaan
 vähennettynä. Lisäksi on hankkinut :
 saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti
 toiminimen ja : toiminimen nimissä tekaistuja
 laskuja liitettäväksi kirjanpitoon selittämään
 varojen siirtoa. Edellä kerrotulla tavalla :
 kierrätetyillä varoilla on : tieteen maksettu : pimeitä
 palkkoja, joita myös on maksanut : : puolesta sekä on
 vähennetty i tulosta.

palkkio i varojen kierrätykseen osallistumisesta on ollut
 5 900 euroa.

3. TÖRKEÄ VEROPETOS Avunanto

(8360/R/0011369/13)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 1 §, 2 §

5.7.2012 - 26.7.2012 HELSINKI

Teonkuvaus:

on auttanut ja
 toiminnassa tehdyn törkeän
 veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa
 on siirtänyt varoja eri suuruisissa
 erissä ilman liikeloudellista perustetta yhteensä 58.400 euroa.
 on ilmoittanut i rahaerän saapuneen tämän
 pankkitilille, josta : on nostanut varat ja antanut ne
 , jonka jälkeen on palauttanut varat :
 palkkiollaan vähennettynä. Lisäksi on hankkinut
 saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti toiminimen
 nimissä tekaistuja laskuja liitettäväksi kirjanpitoon selittämään

varojen siirtoa. Edellä kerrotulla tavalla kierrätetyillä varoilla on tietien maksettu pimeitä palkkoja, joita myös on maksanut puolesta sekä on vähennetty tulosta.

palkkio varojen kierrätykseen osallistumisesta on ollut 4.350 euroa.

4. TÖRKEÄ VEROPETOS, avunanto

(8360/R/0012181/12)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 1 §, 2 §

13.7.2012 - 10.5.2013 HELSINKI

Teonkuvaus:

on auttanut ja toiminnassa tehdyn törkeän veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa on siirtänyt eri suuruisissa erissä 241.872 euroa varoja pimeiden palkkojen maksua varten. Lisäksi nimissä tehdyt laskut ovat olleet osin perusteettoman suuria sen vuoksi, että varoja on voitu kierrättää ja kautta takaisin

Varojen kierrätys ja pimeiden palkkojen maksu on tapahtunut siten, että on ilmoittanut varojen siirtyneen pankkitilille. on ilmoittanut rahaerän saapuneen tämän tilille, josta on nostanut varat ja antanut Saamallaan varoilla on maksanut hankkimiensa työntekijöiden pimeitä palkkoja sekä palkkion varojen vastaanottamisesta, nostamisesta ja luovutuksesta palkkio on ollut viisi prosenttia tilille tulleiden varojen määrästä. Tämän jälkeen on maksanut näillä varoilla pimeitä palkkoja ja on palauttanut loput varat palkkiollaan vähennettynä. Lisäksi on hankkinut tekemään saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti nimissä tekaistuja laskuja liitettäväksi kirjanpitoon selittämään varojen siirtoa ja peittämään varojen siirtoa sekä pimeää palkan maksua. Edellä kerrotulla tavalla kierrätetyillä varoilla on tietien vähennetty tulosta ja maksettu pimeitä palkkoja.

palkkio on ollut 18.100 euroa.

ASIAKIRJATODISTELU:

TEEMA: tileille maksetut varat 241.872 euroa

2) s. 135-136; tileille siirretyt varat

5. TÖRKEÄ VEROPETOS, avunanto

(8360/R/0011361/13)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 1 §, 2 §

4.7.2013 - 27.9.2013 JÄRVENPÄÄ

Teonkuvaus:

on auttanut ja toiminnassa tehdyn törkeän veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa on siirtänyt eri suuruisissa erissä ilman liikeloudellista perustetta 39.218 euroa varoja on ilmoittanut n rahaerän saapuneen tämän pankkitilille, josta on nostanut varat ja antanut ne jonka jälkeen on palauttanut varat palkkiollaan vähennettynä. Lisäksi on hankkinut tekemään saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti toiminimen nimissä tekaistuja laskuja liitettäväksi kirjanpitoon selittämään varojen siirtoa. Edellä kerrotulla tavalla kierrätetyillä varoilla on tieteen maksettu pimeitä palkkoja, joita myös on maksanut puolesta sekä on vähennetty tulosta.

palkkio on ollut 2.900 euroa.

6. TÖRKEÄ VEROPETOS Avunanto

(8360/R/0012181/12)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 29 luku 2 §

23.7.2012 - 7.2.2013 HELSINKI

Teonkuvaus:

on auttanut toiminnassa tehdyn veropetoksen tekemisessä toimimalla välikätenä järjestelyssä, jossa on siirtänyt eri suuruisissa erissä ilman liikeloudellista perustetta 87.064 euroa varoja on ilmoittanut n rahaerän saapuneen tämän pankkitilille, josta on nostanut varat ja antanut ne palkkiollaan vähennettynä jonka jälkeen on palauttanut varat palkkiollaan vähennettynä. Lisäksi on hankkinut tekemään saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti ja nimissä 20 tekaistua laskua liitettäväksi kirjanpitoon selittämään varojen siirtoa. tieteen tulos, joka on ilmoitettu Verohallinnolle, on väärin tositteiden perusteella

vähentynyt. Edellä kerrotulla tavalla kierrätetyillä varoilla on tietten vähennetty pimeitä palkkoja, joita myös on maksanut puolesta.

palkkio on ollut 6.500 euroa.

ASIAKIRJATODISTELU:

TEEMA: tileille maksetut varat 87.064 euroa

3) s. 133-134: tileille siirretyt varat

7. TÖRKEÄ KIRJANPITORIKOS, avunanto

(8360/R/0012181/12)

Rikoslaki 5 luku 6 §, 30 luku 9 §, 9a § 1

30.6.2012 - 20.12.2012 HELSINKI

on auttanut törkeän kirjanpitorikoksen tekemisessä hankkimalla tekemään saamien ohjeiden ja tietojen mukaisesti ja nimissä yhteensä 20 tekaistua laskua liitettäväksi kirjanpitoon. Lukuun sisältyy 14.8.2012 päivätty 6.200 euron ja 5.10.2012 päivätty 8.200 euron nimellä tekaistua lasku, jotka on maksettu, mutta joita ei ole merkitty kirjanpitoon. Tekaistujen laskujen rahamäärä on ollut yhteensä 106.313 euroa (sis. alv).

8. TÖRKEÄ KISKONTA

(8360/R/0011875/13)

Rikoslaki 36 luku 6 §, 7 §

1.12.2011 - 8.10.2013 HELSINKI

Teonkuvaus

on luotonannossa ottanut itselleen korkoa, joka on ollut selvästi epäsuhteessa) antamaan lainaan nähden huomioiden luoton määrä, luottoaika ja määrätty korko sekä luottoriski. on lainannut yhteensä noin 60.000 euroa. määräämä viikkokorko on ollut 3,75 - yli 10 prosenttia. varojen lainaus on alkanut marraskuussa 2011 ja kiskonta on jatkunut 8.10.2013 asti, jolloin poliisi on ottanut kiinni Kiskonnän loppuvaiheessa on ottanut rahankäytön ainakin kautta haltuunsa, jotta pystyisi paremmin suoriutumaan veloistaan ja niiden koroista

varoista on saanut suostumuksella varoja elinkustannuksiinsa. on maksanut korkoa n lainaamasta noin 60.000 euron summasta yhteensä 107.000 euroa. on kiskonnassa tavoitellut ja saanut huomattavaa hyötyä ja kiskonta on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

ASIAKIRJATODISTELU:

TEEMA:

- : lainaama rahamäärä 60.000 euroa
- : lainan viikkokorko 3,75 - yli 10 prosenttia

4) s. 63 - 69, jäljennöksiä : muistivihosta

TEEMA:

- : varojen käytön haltuun otto

ASIAKIRJATODISTELU:

5) 8360/R/11360/13, s. 99, sähköposti

SYYTTÄJÄN MUUT VAATIMUKSET

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 1

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 4.950 euroa.
Rikoslaki 10 luku 2 §

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 2

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 5.900 euroa.
Rikoslaki 10 luku 2 §

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 3

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 4.350 euroa.
Rikoslaki 10 luku 2 §

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 4

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 18.100 euroa.
Rikoslaki 10 luku 2 §

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 5

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 2.900 euroa.

Rikoksella saavutettu hyöty syytekohtassa 6

on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisena hyötynä 6.500 euroa.

Todistelu kaikkien syytekohtein osalta

Vastaja : tunnus, johon tuomioesitys perustuu.

Tärkeimmät asiakirjatodisteet todistusteemoittain syytekohtan yhteydessä.

TUOMIOESITYKSEN EDELLYTYKSET

on tunnustanut teonkuvauksesta ilmenevän rikoksen ja on suostunut asian käsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b luvussa tarkoitettussa oikeudenkäynnissä (ROL 1:10.2.1).

Syyttäjä ja ovat yhtä mieltä edellä kuvatusta syyksiluettavasta rikoksesta (ROL 1:10.2.2).

Asianomistaja on suostunut asian käsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5b luvussa tarkoitettussa oikeudenkäynnissä (ROL 1:10.2.3).

SYYTTÄJÄN MUUT VAATIMUKSET

Menettämisseuraamusvaatimukset kuten edellä.

SYYTTÄJÄN RANGAISTUSVAATIMUS

on ollut mukana n. 570.000 euron varojen "kierrättämisessä", joka on pääosin liittynyt : pimeiden palkkojen maksuun (R 16/635 kohdan 2.4 alku). Siten : on ollut avunantaja noin 200.000 euron ennakonpidätykseen ja sotumaksuun liittyvään törkeään veropetokseen. 200.000 euron veropetoksesta normaali rangaistus Kouvolan HO:n taulukon mukaan on 1 v 7 kk, josta ¼ on vajaa 5 kuukautta. Syytekohtasta 7 normaali rangaistus on noin 6 kuukautta vankeutta. Näin päästään 1 v 4 kk vankeusrangaistukseen.

100.000 euron törkeän kiskonnin rangaistusasteikko on haettavissa törkeän veropetoksen rangaistustaulukosta (KKO 2014:32). Kouvolan HO:n taulukon mukaan rangaistus on 1v 1 kk vankeutta. Kun tähän määrään lisätään 1/3 1 v 4 kk:sta, päästään 1 v 6 kk vankeusrangaistukseen.

Koska : on tunnustanut edellä kuvatut rikokset, niin rikoslain 6 luvun 8a §:n huomioiden hänelle on tuomittava 1 vuoden vankeusrangaistus, josta on vähennettävä vapaudenmenetyisaika.

Vankeusrangaistus on ehdollinen huomioiden : rikosrekisteristä ilmenevät tiedot : aikaisempi rikollisuus eikä syyllisyys edellytä vankeusrangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Ehdollinen vankeusrangaistus ei ole yksinään riittävä,

minkä vuoksi tulee tuomita oheisseuraamuksena 50 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Vapaudenmenetykset

Vastaaja on ollut tämän asian vuoksi vailla vapauttaan 08.10.2013 klo 10.08 - 08.11.2013 klo 13.00.

Luettelo tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta

- Edellä syytekohtissa mainitut esitutkintapöytäkirjat.
- Muistio syyteneuvottelusta.

Seinäjoki 18.8.2016

Allekirjoitus

Heikki ..

Harri Ala-Lahti